

APROXIMACIÓ A UNA BIBLIOGRAFIA VALLMOLLENCA, I

per Antoni Gavaldà i Torrents.

A) Presentació

1. Visió panoràmica de la ciència bibliogràfica.
2. El treball de recerca bibliogràfica. Precedents i objectius.
3. Metodologia del present treball.
4. Contingut del treball.
5. Model pràctic d'una fitxa bibliogràfica.
6. Llista de biblioteques i arxius consultats. Sigles

B) Bibliografia de Vallmoll (l'Alt Camp)

A) Presentació

1.- Visió panoràmica de la ciència bibliogràfica

Segons la Gran Enciclopèdia Catalana, bibliografia «és la ciència auxiliar que, mitjançant la recerca, identificació, descripció i classificació de tots els textos publicats o reproduïts per procediments mecànics, facilita el coneixement científic o pràctic d'una matèria». Amb aquesta premissa, ha estat elaborat el següent treball sobre Vallmoll (l'Alt Camp) el qual s'ha basat en els dos conceptes bàsics de tot repertori bibliogràfic: el criteri sistemàtic, o sigui, el d'actuar sobre qualsevol temàtica referida al municipi; i el criteri analític que suposa estudiar al detall cada fitxa bibliogràfica. Convinc, de bell antuvi, que el primer aspecte ha estat treballat a fons, amb rigurositat, al detall, mentre que el segon, motivat per la limitació en l'extensió del treball ha quedat voluntàriament reduït, tot i que crec que l'eix essencial queda prou definit, com perquè un altre estudiós de la vila trobi el marc adequat per tal d'iniciar o aprofundir qualsevol treball que s'hi relacioni.

2.- El treball de recerca bibliogràfica. Precedents i objectius

El treball bibliogràfic fa la seva aparició al moment en què surt la impremta, per la necessitat imperiosa d'identificar l'autor del llibre i l'obra en qüestió. A partir d'aquest moment, podem dir que tots els «índex, catalogus, repertorium» etc., són ja intents de compilació bibliogràfica, sovint sense un rigor científic gaire correcte. Pel que fa a Catalunya, durant el període anomenat Renaixença, ja ben entrat el segle XIX, comencen a sortir els primers repertoris estrictament catalans. Convindrà citar,

potser, els compilats per F. Torres i Amat, l'any 1836, «Diccionario de escritores catalanes», així com el d'A. Elias de Molins, el 1899, «Diccionario de artistas y escritores catalanes anteriores al siglo XIX». Pel que fa al segle XX, cal dir que en surten de diversos, però potser els bàsics, perquè són els primerencs, són la Revista de Biografia Catalana (1901-1907) i el «Catálogo de obras de lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860», publicat l'any 1923 per M. Aguiló i Fuster, així com el «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya» (1914-1922). Recentment, han aparegut nous repertoris tals com el de J. Givanel; R. Tasis i J. Torrent; «Llibres en català» publicats per l'Institut Nacional del Libro Español, etc.

A les nostres comarques, han sortit al llarg d'aquests darrers anys diversos catàlegs d'autors i índexs de revistes a cura, sobretot, del Centre de Lectura de Reus, i del Butlletí de la Reial Societat Arqueològica. Tot i amb això els quatre treballs més sistematitzats, pel que fa a la bibliografia, han estat publicats per l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, per l'Obra Social de la Biblioteca de la Caixa de Pensions de Tarragona, pel Centre d'Estudis de la Conca de Barberà i per l'Institut d'Estudis Vallencs.

L'Institut d'Estudis Tarraconenses, sota el títol inicial de Quaderns d'Història Tarraconense I (1977), inicià el treball bibliogràfic, que passà a intitular-se a partir del número dos, Bibliografia Històrica Tarraconense II (1979). Al mateix temps passà a tenir una periodicitat anual. D'aquesta edició bibliogràfica, en té cura F. Xavier Ricomà Vendrell i Salvador-J. Rovira i Gómez, els quals dirigeixen un bon nombre de col·laboradors. La bibliografia que detalla comprèn totes les comarques de l'anomenada «província» i el seu repertori és dividit en seccions que van des de Biografies, Història política i militar, Etnografia i Folklore, Ciències auxiliars, Cultura, Economia i Societat, Institucions, Història eclesiàstica, Fonts i bibliografia, Història local i Obres de conjunt. És, sens dubte, la font bibliogràfica més important de les nostres comarques, ja que, a més de la fitxa bibliogràfica, hi ha la recensió, i moltes vegades la valoració personal de la persona que s'ha fet càrrec de l'anàlisi.

L'Obra Cultural de la Caixa de Pensions de Tarragona, edità el catàleg de les obres que estan dipositades a la biblioteca tarragonina des de l'octubre del 1954 a l'octubre del 1979, amb el títol de «Catàleg SECCIÓ LOCAL de la Biblioteca de la C.P.V.E. de Tarragona amb motiu del 25e aniversari». El treball, dirigit per la bibliotecària Sofia Esteban i Cerdà ens ofereix el repertori bibliogràfic subdividit en setze apartats basats en la «classificació decimal que segueix la Biblioteca, amb més divisions per tal de remarcar com cal aspectes i temes que dins la classificació general queden molt difosos». Hi ha índexs d'autors, de matèries i d'impremses de Tarragona. El material no hi és recensionat.

El Centre d'Estudis de la Conca de Barberà s'ha estrenat recentment, l'any 1983, amb l'obra que du per títol «Bibliografia Histórico-Geogràfica de la Conca de Barberà (Aportacions per a una Bibliografia Comarcal)» de les co-autores M.ª Àngels Alió i Rosa Almuzara. La bibliografia que ens presenten té un tractament subdividit entre comarcal i general. El comarcal queda fraccionat entre monografies i premsa, mentre que la bibliografia general queda fragmentada en medi físic, divisions territorials, evolució històrica —des dels inicis al segle XX—, i temàtica contemporània. A més a més, s'hi inclou un apartat de cartografia. Aquesta bibliografia aporta uns llibres d'abast general i comarcal enquadrats per municipis i viles, sense, però, recensionar el material que s'hi assenyalava.

L'Institut d'Estudis Vallencs publicà, també a finals de l'any 1983, sota el títol de «Biobibliografia de l'Alt Camp I. L'autor i la seva obra (fins el 1936)» un catàleg

d'una exposició del mateix nom, coordinat per Josep Martí i Baiget. A més de l'obra bibliogràfica de tots els autors vallencs i comarcans, s'hi afegí la fotografia i la seva biografia, alhora que s'indicava la biblioteca o arxiu on pot ser consultat el material, encara que aquest, tampoc no s'hi recensionava.

Aquests quatre treballs, tot i ésser diferents cada un de l'altre, tenen en comú un afany d'apropar, al gran públic, el material editorial que han generat i generen els autors de les nostres terres. És un treball lent i minuciós per a qui el fa, i d'una gran utilitat per a qui el rep, que va des de l'estudiós, al mestre que dona contingut local, comarcal i nacional a la seva feina, etc. I aquí rau, un dels molts objectius prioritaris que m'han decidit a emprendre el treball, que tot seguit esbossaré breument.

a) posar la bibliografia local d'un municipi del Camp de Tarragona, en aquest cas Vallmoll, a l'abast dels mateixos vallmollencs, i comarcans.

b) Sintetitzar en un breu treball el material bibliogràfic que hi ha al mercat, bo i confiant que ajudi a poder formar, en un dia no gaire llunyà, una biblioteca popular municipal, de la qual la vila n'està mancada actualment.

c) Possibilitar una eina de treball inicial als mateixos vallmollencs i als futurs investigadors sobre aquest municipi de l'Alt Camp.

d) Ajudar, en la mesura del que es necessiti, els mestres actuals i els que un altre dia vinguin, per tal que puguin orientar els alumnes a l'hora d'iniciar un treball local i comarcal.

e) Sistematitzar una feina que hauran de tabular els ordinadors, en un dia no gaire llunyà, per tal d'aconseguir un banc de dades bibliogràfic, local i comarcal.

3.- Metodologia del present treball

El treball que teniu a les mans l'he confeccionat seguint una ordenació metodològica que, tot seguit, comentaré.

Inicialment, vaig buscar en els repertoris bibliogràfics, que ja he citat, tot allò que feia referència d'una manera directa o indirecta a la vila. Després he fet la lectura del material que es referia a la comarca, el qual ampliava novament la nòmina de llibres anotats. Finalment, he ampliat la vessant cultural, amb la localització de llibres o fullets publicats per vallmollencs, encara que la temàtica no s'adigui amb fets o notícies del municipi. D'aquesta manera, queda completat un cicle, o sigui que a la utilitat que pot tenir aquesta bibliografia pot afegir-s'hi també que tots els vallmollencs que al llarg de la història han escrit quelcom, hi queden ressenyats, així com llur obra.

4.- Contingut del treball

El treball conté diverses fonts d'informació, que caldrà mesurar per tal de treure'n el màxim de rendiment. Qualsevol llibre, fullet o article entrarà per un d'aquests tres conceptes, exposats sinòpticament a continuació (A,B,C), així com per la subdivisió de l'últim concepte.

A.- Monografies locals. (1-3)

B.- Llibres escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la temàtica local. (4-9).

C.- Bibliografia general.

c1.- Diccionaris, nomenclàtors, bibliografies i treballs que aporten dades i fets generals. (10-34).

c2.- Medi físic i demarcació territorial. (35-51)

c3.- Medi humà i poblacional. (52-72)

c4.- Agricultura, indústria i sectors econòmics. (73-119)

c5.- Art. (120-140)

c6.- Festes i costums. (141-146)

c7.- Religió i religiosos. (147-173)

c8.- Història global. (174-256)

Aquesta subdivisió en tres grans apartats (A,B i C), respon a la divisió natural que comporta cada bloc de conceptes. Tot i amb això se m'ha fet difícil classificar amb només tres conceptes, per la qual cosa hi ha interconnexions clares, o sigui que, per exemple, hi ha llibre que tot i correspondre a l'apartat A, també correspon, encara que amb una incidència no tan notable, a l'apartat B. La solució adoptada ha estat incloure'l a la secció on és més representat (suposem que sigui la A), però al final de la B també sortirà, encara que només el número d'ordre que el correspon, la qual cosa voldrà dir que, sense repetir altra cop la fitxa bibliogràfica completa, convingrem que aquest llibre participa també d'aquest apartat. D'aquesta manera queda solucionat un punt que preveia no poques dificultats inicialment.

L'apartat C, que és el cos més nombrós del treball, s'ha subdividit en vuit apartats. Aquesta divisió, la puc raonar de la manera següent.

L'apartat c1 presenta el gros volum de diccionaris, nomenclàtors, bibliografia i generalitats. És, autènticament un calaix de sastre, ja que hi he situat tota la bibliografia vallmolenca que parla de generalitats de la vila, a més d'aquella que comprèn molta temàtica, i que, per tant, a partir d'aquí, pot sortir cap a un apartat o altre.

La secció c4 presenta també força complexitat ja que, inicialment, era subdividida entre agricultura i indústria d'una banda, i sectors econòmics de l'altra. Després, un cop preparat, s'ha observat que les connexions eren gairebé generals, ja que l'economia de la població, depenia totalment del sector primari i secundari, per la qual cosa s'ha unificat i efectivament ha agafat un cos únic i conseqüentment, més homogeni. Així, podem distingir conceptes que queden reflectits al títol de la secció, a més de la problemàtica d'aigües, comunicacions, hisenda municipal, memòries anuals de la Cooperativa Agrícola, la germandat, etc.

Quan als apartats c7 i c5, observarem també connexions, però amb tot han quedat separats, perquè tota la cosa referent a religió no necessàriament es refereix a art.

I ja finalment, al punt c8, he optat per intitular-lo Història global, seguint d'una banda amb l'expressió donada per l'historiador Pierre Vilar, d'intercomunicació globalista de la història, i de l'altra de sumar concepcions lligades a la ciència objecte d'anàlisi, i que necessàriament, no cal separar. Aquí, hi trobarem, per tant, des del material referit al concepte tradicional de la història clàssica –en totes les etapes i circumstàncies–, fins a biografies, eleccions, política, heràldica, moviment sindicalista, commemoracions, comanda hospitalera, baronia, comuna del Camp de Tarragona, senyoriu, etc.

L'ordenació de cada un d'aquests apartats segueix l'alfabètica d'autors. Quan l'autor surt citat en més d'un treball dins del mateix apartat, l'ordre segueix l'any en què foren publicats els treballs. Pel que fa als treballs en què no consta l'autor, estan col·locats també alfabèticament segons el títol del llibre per tal d'evitar equívocs. Referent a les revistes, el buidat entrarà per autors, en gairebé tots els casos. D'aquesta forma salvem la presentació global en poques fitxes.

Cal destacar que només en sis casos no he optat per aquesta solució, i són concretament en els n.ºs 51, 122, 138, 220, 222 i 242, i corresponen respectivament a «Tarraco»; «Boletín Arqueológico»; «Revista del Centre de Lectura de Reus»; «Primeres jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona»; «Quaderns de Vi-

laniu. Miscel·lània de l'Alt Camp» i «Santes Creus, Boletín del Archivo bibliográfico». En aquests he analitzat el llibre / la revista en bloc, indicant alhora, autor i article referit a la població.

I ja, com a últim punt de reflexió, indicar que només s'han buidat les revistes amb un contingut total de treballs de recerca geogràfico-històrica cosa que pressuposa que moltes han quedat per a un altre estudi.

5. Model pràctic d'una fitxa bibliogràfica

Les fitxes que presento segueixen invariablement una pauta que podem concretar en tres parts.

1.- Identificació

- a.- Cognoms i nom de l'autor.
- b.- Títol de l'obra objecte d'estudi.
- c.- Premi, pròleg, col·lecció i entitat que hi dona suport.
(punts optatius, segons surtin o no al llibre).
- d.- Impremta o grup editor.
- e.- Localitat on s'ha imprès.
- f.- Any en què s'ha publicat.
- g.- Pàgines totals de l'obra. Els gravats, les làmines, els fulls sense numerar, etc. van afegits a través d'un signe més.

2.- Localització

- a.- Anotació exacta de les pàgines on surt citat o bé relacionat el municipi, o bé un vallmollenc/a.
- b.- Biblioteca o Arxiu on es pot consultar.

3.- Recensió

Resum breu, referit al municipi estudiat. En alguns casos hi esmento errors. El total de fitxes que es presenten és de 256.

6.- Llista de biblioteques i arxius consultats. Sigles

Són força nombrosos els arxius i biblioteques, de caire públic i privat que he consultat per tal de confeccionar el treball. A continuació els relaciono tots i cadascun, amb les sigles corresponents, per tal d'identificar-los a la fitxa bibliogràfica.

ACAV.- Arxiu Cooperativa Agrícola. Vallmoll.

ADT.- Arxiu Diocesà. Tarragona.

AHPT-B.- Arxiu Històric Provincial de Tarragona. Biblioteca.

AMAV.- Arxiu Municipal Ajuntament de Vallmoll.

BA.- Biblioteca Arús. Barcelona.

BC.- Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

BCEHCB.- Biblioteca del Centre d'Estudis d'Història Contemporània de Barcelona.

BCLR.- Biblioteca del Centre de Lectura de Reus.

BCPVET.- Biblioteca de la Caixa de Pensions de Vellea i d'Estalvis de Tarragona.

BEMT.- Biblioteca de l'Escola de Mestres de Tarragona.

BIET.- Biblioteca de l'Institut d'Estudis Tarraconenses.

BIEV.- Biblioteca de l'Institut d'Estudis Vallencs.

BIPFPV.- Biblioteca de l'Institut Politècnic de Formació Professional de Valls.

BMANT.- Biblioteca del Museu Arqueològic Nacional de Tarragona.

BN.- Biblioteca Nacional. Madrid.

BPT.- Biblioteca Pública de Tarragona.

- BPV.- Biblioteca Popular de Valls.
 BRMIR.- Biblioteca de les Religioses de Maria Immaculada de Reus.
 BUT.- Biblioteca de la Universitat de Tarragona.
 CCT-B.- Cambra de Comerç de Tarragona. Biblioteca.
 CCV-B.- Cambra de Comerç de Valls. Biblioteca.
 CLV-B.- Centre de Lectura de Valls. Biblioteca.
 CMCV-B.- Casa Municipal de Cultura de Valls. Biblioteca.
 IMHB.- Institut Municipal d'Història de Barcelona.
 part.- Arxius i biblioteques particulars.

B) Bibliografia de Vallmoll (L'Alt Camp)

A.- Monografies Locals

1. GAVALDÀ I TORRENTS, ANTONI: *El llibre de Vallmoll*. Col·lecció I.E.V. / Estudis Comarcals - 1. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1983. 202 pp.; 1983². 204 pp.

Loc. sencer (B.I.E.V.)

El llibre, a part de la presentació, del pròleg i del pòrtic consta de sis blocs temàtics més l'apartat de bibliografia. A la segona edició hi ha afegit un apèndix d'addicions i correccions.

Els temes que es tracten són: la presentació de Vallmoll on s'inclou el medi físic i humà, la xarxa de comunicacions i els cursos d'aigua; la notícia històrica on s'analitzen els tres eixos que van des de l'evolució històrica a la baronia, tot passant per la comanda hospitalera; la vila closa de Vallmoll on s'estudia tot allò que queda encerclat dins de muralles; els espais públics / privats pertanyents al municipi i els diversos serveis locals -escoles, Cooperativa Agrícola, etc-; els voltants, fent un repàs històric de tots i cadascun -ermita, creus de terme, masies, celler, cementiri, escorxador, etc-; i finalment altres fets relacionats amb la branca del comerç, l'agricultura, ramaderia i indústria de la vila, així com també una relació de persones que s'han distingit en el camp del saber, en el polític o en l'eclesiàstic, per acabar amb un breu apartat de literatura oral.

2. PINYES, RAMON, pyre.: *Monografia de la Ermita de la Mare de Déu del Roser, de Vallmoll*. Tipografia de Josep M.ª Requesens. Montblanc, 1935¹. 115 pp.; Gràfiques Moncunill. Valls, 1982². 119 pp., 15,5 cm. x 21,7 cm.

Loc. Tot el llibre (B.P.V.)

El llibre està basat en la documentació existent a l'Arxiu Diocesà de Tarragona i en l'aportació oral de vallmollencs.

L'autor analitza als tres capítols primers l'origen de l'ermita, alhora que ens descriu els altars i la imatge, així com les dependències afegides i/o enderrocades al llarg de la història. Tot seguit, al capítol IV, estudia la Confraria i el seu llarg pelegrinatge, i n'analitza els moments de més plenitud. El capítol V tracta monogràficament de la restauració de l'Ermita. Del capítol VI al VIII, analitza aspectes exteriors a l'Ermita, tals com el pont de la Rasa, l'hort, el pou.... Els ermitans també hi són reflectits des dels seus inicis. També ressenya les fundacions i les ofrenes. El capítol següent relata la descripció de l'altar del Roser a l'Església, els misteris i la capella de la Volta del Roser. El capítol X parla de les festes, de les devocions i de les indulgències que s'han obtingut mercès a l'ajut de la Mare de Déu. L'últim capítol, cita les persones que han col·laborat mitjançant donatius en l'assoliment de l'actual ermita. A la part final, hi ha els goigs de

la Mare de Déu del Roser segons lletra de J. Pont, pvre., i música de S. Rué, pvre.

El llibre conté, a més a més, tres plànols de l'Ermita, realitzats per Cèsar Martinnell, referents a planta, secció transversal i secció longitudinal. També hi ha quatre fotografies que mostren l'altar major, l'interior en general, l'exterior i l'altar del Roser de l'Església, avui desaparegut. En conjunt valorem l'obra com una aportació interessantíssima a l'estudi dels santuaris marians de les comarques tarragonines, tant pel que fa al material de primera mà que féu servir, com per l'estil literari, el qual podem conceptuar com de bona factura. Tant de bo que totes les ermites de les nostres contrades gaudissin d'una obra de la categoria com la que escriví el rector Ramon Pinyes.

3. PUJOL, AMADEU, pvre.: *Monografia de Vallmoll*. Llibreria Religiosa. Barcelona, 1922. 39 pp. 20 cm. x 12,5 cm.

Loc. Tot el llibre (B.P.V.)

L'obra de Mossèn Pujol tracta diverses qüestions de la vila. Comença parlant d'història, per entrar a recordar després les dades memorables de la vila tot i explicant la seva incidència. Pel que fa a l'apartat de vallmollencs il·lustres ressenya les persones, sobretot eclesiàstics, que han sobresortit en la tasca diària. A continuació estudia l'església parroquial basant-se en els llibres que existeixen a l'Arxiu de l'Església abans de raure definitivament a Tarragona. Els capítols que dedica a l'Ermita i al Castell són molt fluixos. També esmenta els escuts de la parròquia i del municipi. L'apartat d'excursions a les fonts i a les partides del terme és força suggestiu. Acaba amb la poesia de Mn. Jacint Verdaguer, grandíssim poeta de la Renaixença catalana, el qual en la seva poesia «Los moços de la Esquadra» parla de Vallmoll. Per cloure el llibre, Mn. Pujol, escriu els goigs de

Sant Miquel, el retaule del qual roman intacte en un altar de la parròquia.

B.- Llibres escrits per vallmollencs, tinguin o no relació amb la temàtica local

4. BLASI, JOSEPH: *Epitome de la Orthographia castellana, con los elementos de la Typographia, y un modo para enseñar de leer bien. Muy util para los Impresores, Correctores de Imprenta, Maestros de Escuelas y para otros qualesquiera escrivanos* (sic). Imprenta de Juan Pablo Marti, librero. Barcelona, 1751. Ortografia: 23 f.s.n. (dedicatòria, fe d'errades, pròleg i índex) + 78 pp.; i Tipografia: 7 f.s.n. (introdutoris i índex) + 34 pp.

Loc. sencer (B.N.)

Inicialment trobem la dedicatòria dirigida a Sant Joan, en forma de sonet, bo i anomenant-lo «Al Aguila de los evangelistas, doctor, virgen y martir; dicipulo el mas amado, apostol, y primo de Christo; San Juan; patron de los impresores en su sagdo martyrio ante portam latinam» (sic).

A continuació hi ha el parer del reverend Salvador Puig, doctor en Sagrada Teologia, catedràtic de Retòrica i Poesia al Col·legi Episcopal de Barcelona, alhora que membre de l'Acadèmia, sobre el llibre; llibre que considera de gran qualitat, i que, per tant, s'ha de publicar.

Tot seguit hi ha una fe d'errades on l'autor afirma que hi ha errors que passen per alt a l'impressor i al corrector, i que caldria que l'autor llegís cada plec abans que s'imprimeixin els altres.

Al pròleg, l'autor afirma que va escriure el llibret per a un deixeble seu, i que fou obligat després, a publicar-lo. Abona la tesi, el fet que gairebé no hi havia cap obra escrita referent a Ortografia. També es constata la por que té que el llibre surti a la llum, ja que, basant-se en cites d'autors clàssics, opina que qualsevol obra ha de reposar un temps abans de

ser publicada, per tal de corregir errors, cosa que no esdevé en aquesta.

A l'índex de capítols (n'hi ha XI) i regles, trobem un extens tractat ortogràfic de la llengua castellana. Hi ha capítols on es correspon una sola regla, però n'hi d'altres que n'engloben fins a sis. Resseguint l'obra, trobem detalls curiosos, alhora que generalment precisos, de comparança entre el castellà i el català. Així, per exemple, afirma que per a escriure bé el castellà s'ha de basar molt en l'arrel llatina, mentre que el català no ho necessita tant, perquè la regla ja hi és arrelada. L'autor precisa ja en aquest punt el diferent aspecte evolutiu d'ambdues llengües. Compara també la duplicació de la ce, la ella castellana i la jota catalana, etc.

A continuació, trobem sis capítols dedicats a tipografia, més un apèndix on llegim «Modo que deven tener los Maestros de Escuelas, para enseñar de leer à los muchachos» (sic)

En conjunt estem davant d'una obra de síntesi, obra que sembla que devia ser del tot necessària, ja que hi ha indicis, almenys, d'una segona edició, datada el 1755.

5. BLASI JOSEPH: *Avisos a los Mortales, en 60. Coplas, que el Christiano Lector podrá leer, ò cantàr en lugar de otras Canciones menos utiles (tal vez perniciosas) para excitàr en su Corazon sentimientos de mucha piedad, muy provechosos para el desengaño* (sic). Magin Canals, Impresor. Tarragona, 1762. 7 f.s.n.

Loc. sencer (B.C.)

L'autor, a la introducció de les cobles cita uns fragments bíblics dels psalms, dels Eclesiastés i d'una epístola de Sant Pau, dels Gàlatas.

La cobla s'inicia amb una pregunta constant a l'home, dient-li què pretén, si només busca la cosa divertida del món i els béns fingits. Tota la composició de-

mana a l'home un canvi d'actitud i de pensament cap a una vida cristiana, recordant sovint, que no hi ha ningú que pugui preservar-se de morir. Tot i que la composició en general és patètica i alhora de crida a la reconversió del gènere humà, té diversos moments de mística positiva, per reafirmar més i més la brevetat de la vida.

L'última part sembla agafar un to personal de disculpa pròpia, davant de la meravellosa pelegrinació que l'espera al voltant de Déu, bo i demanant que aquest no el deixi.

A la pàgina 6 hi ha una altra composició que du per títol: «Al vicio de la luxuria. Romance trilingüe, en lengua catalana, castellana y latina», que és una composició de tretze estrofes de quatre versos, de vuit síl·labes cada un. Fa una crítica punyent al vici de la luxúria. Cita totes i cada una de les plagues que comporta «...quantas Provincias desolas...»; «...rabiosas discordias formas...»; «...te multiplicas continuo...»; «... ò rigorosa homicida...»; etc, per demostrar com resulta de perniciosa. Pels fragments citats es demostra que era una pràctica molt arrelada a la societat.

6. PUJOL, Rdo. D. AMADEO, pbro. *Devocionario Mercedario*. A. Roca Rabell. Barcelona, 1906. 335 pp. 8 cm. x 14 cm.

Loc. sencer (I.M.H.B.)

Llibre escrit pel vallmollenc Mn. Amadeu Pujol. És una obra religiosa escrita quan era «Capellán Custodio del Camarín de la Santísima Virgen». Tracta diversos apartats relacionats amb la Mare de Déu de la Mercè, tots plegats per seguir la vida de Maria. Així hi trobem: l'acte de consagració; la missa de Ntra. Sra. de la Mercè; la novena en el seu honor; la Visita mensual que practiquen les joves pertanyents a la Congregació de Filles de Maria; els exercicis que realitza la Confraria de l'esclavitud cada quart

diumenge de mes; l'oració per a resar a l'hora de la mort demanant la protecció; l'acte de consagració d'una família a la Verge; l'ofici diví a Ntra^a Sra.; les maitines, les laudes, la prima, la tercia, la sexta, la nona, les vísperes, les completes i el trisagi marià; la descripció de l'escut de la Mercè; la Salve mercedària i els goigs.

El llibre, per la sinopsi feta anteriorment, devia ser obra d'ús diari dins les pràctiques de la religió catòlica pels habitants de Barcelona i tant pel tamany, com per l'estil en què és escrit, no dubtem que devia ser una obra d'abast popular a commemorar tots els fets de la patrona de Barcelona.

7. PUJOL, Licdo. D. AMADEO, Pbro.: *Descenso de la Santísima Virgen a Barcelona*. Herederos de Juan Gili, Editores. Barcelona, 1907. 95 pp. + 1 f.s.n. (índex) 12 cm. × 19,5 cm.

Loc. sencer (part.)

Llibre marià en què, després d'una abrandada dedicatòria «á la excelsa patrona de Barcelona y su obispado, Nuestra Señora de la Merced» passa a ressenyar en les primeres pàgines, la situació espanyola abans de la «baixada» de la Verge, així com la «baixada» personal, la data i lloc d'aquest miraculós esdeveniment. Tot seguit ens detalla en un estudi acurat, les proves en què es basa per tal de constatar la baixada de la Verge a Barcelona. El capítol següent dona notícia dels testimonis presencials d'aquest miracle, i hi aporta proves documentals que li fan creure aquest afer. Els il·luminats afirma que foren Pere Nolasc, Jaume I el Conqueridor i Ramon de Penyafort, els quals testifiquen aquesta situació, a través de nombrosos documents. El llibre acaba amb l'himne a la Verge de la Mercè, obra de Mossèn Cinto Verdager. Convé deixar constància que la novel·lesca que s'hi nota moltes vegades, sobretot en afirmacions referents al

miracle, s'adiu amb el tarannà de la literatura mariana de començament de segle. El llibre està curiosament compaginat amb força gravats que li donen un aire fresc i atractiu.

8. PUJOL, Licdo. D. AMADEO, Pbro. *Real Santuario de la Merced* (Notas históricas) Imp. E. Subirana. Barcelona, 1916. 149 pp. + 2 f.s.n. (obres consultades i índex). 13 cm. × 19,5 cm.

Loc. sencer (I.M.H.B.)

Llibre dedicat al bisbe de Barcelona, Excm. e Il·lm. Enric Reig i Casanova. Al pròleg explica quin ha estat el veritable impuls d'escriure el llibre que no és altre que «...ilustrar a cuantos sienten amor y aprecio para con las tradiciones patrias, recordando a la vez lo que ha hecho Barcelona para con su excelsa Madre y Patrona la Virgen de la Merced».

Aquest llibre és un magnífic compendi de tot allò relacionat amb la Verge de la Mercè. Així explica detalladament, amb bon rigor històric, on estava el primer convent de la Mercè; la imatge; el nou temple erigit sota l'ordre de Sant Pere Nolasc, un altre nou temple, fins a arribar a l'actual Santuari que fou construït entre 1765 i 1775. Un cop situats aquí, explica minuciosament l'interior del temple com per exemple: l'altar major i el presbiteri, el cambril, el creuer i la cúpula; els altars laterals, les capelles i la sagristia, les trones, el cor i els orgues. Després passa a explicar aspectes externs relacionats amb la Verge o bé amb l'estructura eclesial, tals com l'escolania, la coronació i els cultes a la Verge, la descripció de l'escut de la Mercè, per acabar amb la publicació de la poesia «La Merced» de Blanca de los Rios, extreta del «Romancero de Don Jaime el Conquistador». El llibre va acompanyat d'una sèrie de làmines col·locades adequadament dins del text per tal de fer més entenedora l'obra. La lectura d'aquest

llibre demostra la maduresa historiogràfica de l'autor, ja que l'estudi amb el rigor històric que s'hi endevina, demostra que és l'obra d'un professional. A la contraportada s'anuncia que els llibres seus; «Devocionario mercedario» és ja a la 3.ª edició, igual que la «Novena en honor de la Virgen de la Merced».

9. PUJOL Lic. AMADEO, pbro. *Novena en honor de Nuestra Señora de la Merced, patrona de la ciudad y diócesis de Barcelona*. Imp. A. Roca Rabell. Barcelona, 1919⁵. 95 pp.; Lib. Religiosa. Barcelona, 1926⁵. 96 pp. 7,5 cm. x 13,5 cm.

Loc. sencer (I.M.H.B.)

Llibret del qual he pogut consultar dos exemplars, l'un editat el 1919 i l'altre el 1926. El que sorprèn, però, és que ambdues edicions indiquen que és la cinquena edició, la qual cosa pot pressuposar un error, o bé que hi hagi dues edicions paral·leles, consideració que faria que l'obreta en qüestió hagués arribat, almenys a la desena edició. Sigui com sigui, el nombre d'edicions pressuposa que tingué un èxit fabulós.

El contingut temàtic pot endevinar-se pel mateix títol. Hi ha 9 dies en què s'ha de fer un Cerimonial que va variant, i que va des de l'acte de contrició, la meditació i oració per al dia respectiu, la lectura corresponent i la pregària final. Acaba amb els goigs de Nostra Senyora de la Mercè, obra de J. Verdager.

Vid. n.º 1 i 3

C.- Bibliografia general

C.1 *Diccionaris, nomenclàtors, bibliografies i treballs que aporten dades i fets generals*

10. AGUILAR PIÑAL, FRANCISCO: *Bibliografía de Autores Españoles del siglo XVIII*. Tomo I A-B Consejo Super-

rior de Investigaciones Científicas. Instituto «Miguel de Cervantes». Madrid, 1981. 862 pp.

Loc. pp. 663 (B.N.)

Indica bibliografia de Josep Blasi. En concret parla del «Epítome de la Orthografia casteilana...», i del «Aviso a los mortales, en sesenta coplas, que el christiano lector podrá leer,...»

11. *Album meravella*. Llibre de bel·leses naturals i artístiques de Catalunya. Vol. IV Tarragona. Llibreria Catalònia. Barcelona, 1931 (veure Camp de Tarragona per Josep Iglésies, pp. 5 - 102). 329 pp.

Loc. pp. 5-22 i 90 (B.C.P.V.E.T.)

Visió general del Camp. Fotografia del castell de Vallmoll.

12. *AMORÓS C., I D'ALTRES: L'Alt Camp: marc físic, marc humà*. Pròleg de Sara Blasi. Col·lecció Òmnium Cultural. Valls, 1982. 297 pp. + 3 f.s.n. (índex de matèries)

Loc. sencer (part.)

Tal com indiquen els autors a la introducció del llibre, es tracta «de recollir, d'una manera sistemàtica, tota la informació que es troba escampada arreu dels llibres, de les revistes i de les enciclopèdies més variades.» Com podem suposar, en gairebé tots els catorze capítols que conté l'obra, surt d'una manera o altra citat el municipi vallmollenc.

13. *Bibliografía Històrica Tarraconense V*. Edició a cura de F. Xavier Ricomà Vendrell i Salvador J. Rovira i Gómez. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1982. 131 pp.

Loc. pp. 112 (B.I.E.V.)

Indicació que surt Vallmoll a la G.E.C. Vol. XV.

14. *Bibliografía Histórica Tarraconense VI.* Edició a cura de F. Xavier Ricomà Vendrell i Salvador J. Rovira i Gómez. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excm. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1983. 178 pp.

Loc. pp. 21, 26, 157 i 170 (B.E.M.T.)

En l'excel·lent comentari de llibres que tracten de les comarques meridionals de Catalunya, en citen tres en què hi ha quelcom relacionat amb la vila, amb referència a: metge que exercí durant el regnat de Pere III; l'arquitecte Joan Antoni Rovira i la construcció de l'església de Vallmoll, i un metge vallmollenc entre 1768-1827.

15. *Biobibliografía de l'Alt Camp. 1. L'autor i la seva obra. (fins el 1936)* Catàleg de l'exposició celebrada entre els dies 2 i 18 de desembre de 1983 a l'Antic Hospital de Sant Roc. Edita, Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1983. 48 f. s.n.

Loc. Josep Blasi i Coll, Ramon Pinyes i Morlà, Amadeu Pujol i Domingo, Pere Sagarra i Boronat (B.I.E.V.)

Dels autors, cal dir que Mn. Pinyes Morlà és natural de Valls, i els altres tres ho són de Vallmoll. Perfil biogràfic de cadascun i anotació de les seves obres conegudes, bo i indicant el lloc de consulta.

16. CASAS - MERCADÉ, FERRAN: *Valls, a sol i serena (abans de la Guerra civil).* Col·lecció Estudis Vallencs, VIII. Valls, 1976. 431 pp.

Loc. pp. 83, 90, 94, 139 i 282 (B.P.V.)

Generalitats.

17. CIRAC FONTOVA, EUGENIO: *Aspectos monográficos de la Ciudad de Valls.* Publicaciones del Fomento de Iniciativas y Turismo. Valls, 1973. 12 f. s.n.

Loc. pp. 2 i 10 (part)

Districte judicial. Camins.

18. *Diccionari Biogràfic Albertí 4 Vol.* Albertí Editor, Barcelona, 1966 - 1969

Loc. Vol. I A-C, pp. 301 (655 pp.) (B.P.V.)

Bio-bibliografia del gramàtic vallmollenc Josep Blasi.

Vol. II. D-L, pp. 401-403 (564 pp.)

Jaume Hugueta, autor del retaule de Vallmoll.

Vol. III, M-P, pp. 373 (599 pp.)

Francesc Olives, pintor nascut el 1502, al qual se li atribueix el retaule dels Sants Metges de Vallmoll.

19. *Diccionari nomenclàtor de pobles i poblats de Catalunya.* Ed. Aedos. Barcelona, 1964². 591 pp. + 3 f.s.n.

Loc. pp. 469 (AHPT-B)

Panoràmica de la vila.

20. *Diccionario Corográfico de España.* Instituto Nacional de Estadística. Tomo IV. Ed. Barranco. Madrid, s/d. 813 pp. + 5 f.s.n. (errades de tomos I a IV).

Loc. pp. 583 (B.E.M.T.)

Extensió en Km.², partit judicial, diòcesi i població 1940.

21. *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana.* Espasa Editores. Barcelona, s/d. (B.P.V.)

Loc: Blay (Pedro) Vol. 8, pp. 1133; Arquitecte

Vallmoll. Vol. 66, pp. 1126-1127; Resum de la vila.

22. *Geografía de Catalunya.* Volum III dirigit per Lluís Solé i Sabaris, i altres. Ed. AEDOS. Barcelona, 1968. 723 pp. Capítol VIII: Camp de Tarragona, de Josep Iglésies. pp. 193-250.

Loc. pp. 200, 211 i 213. (B.P.V.)

Mapa del Camp de Tarragona. Vallmoll poble camí. Vestigis ibèrics.

23. Gran Enciclopèdia Catalana 15 Vols. Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona 1970-1980 (part.)

Loc: *Alt Camp I*; Vol. n.º 1 pp. 693; Municipi que pertany a aquesta comarca.

Blai, Pere; Vol. n.º 3, pp. 602; Traça el 1599, el projecte de l'anterior església parroquial.

Boixadors; Vol. n.º 3, pp. 668-670; Hi ha ressenyats diversos barons de Vallmoll pertanyents a aquesta casa.

Cardona; Vol. n.º 4, pp. 404-405; Genealogia de barons vallmollencs.

Cervelló; Vol. n.º 5, pp. 28-33; Genealogia de barons vallmollencs.

Hospitaler; Vol. n.º 8, pp. 503; Mapa dels hospitalers als P.P.C.C.

Huguet, Jaume; Vol. n.º 8, pp. 516-517; Cita el retaule de Vallmoll, i fotografia de l'Anunciació de l'antic retaule.

Olives, Francesc; Vol. n.º 10, pp. 728; se li atribueix el retaule dels Sants Metges.

Rovira, Joan Antoni; Vol. n.º 12, pp. 786; Projectà l'església de Vallmoll. Féu plànols de la mina de l'Arquebisbe.

Selma; Vol. n.º 13, pp. 443; Des del s. XV tingué els mateixos comanadors que Vallmoll.

Vallmoll; Vol. n.º 15, pp. 256; Extracte geogràfic-històric del municipi.

Vallmoll, baronia de; Vol. n.º 15, pp. 256-257; Jurisdicció senyorial.

24. Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Tarragonès. Baix Camp. Alt Camp.

Diversos Autors. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1982. 414 pp.

Loc. pp. 337-341 (B.P.V.)

Consta de text, quatre fotografies de Vallmoll i escut.

En general és un bon resum geogràfic-

històric de la vila, tot i que presenta alguns errors, tals com els límits amb altres termes, ja que no cita el Morell; l'escut amb els molls horitzontals; i el fer aparèixer Vallmoll l'any 975. Si traiem aquests petits lapsus, cal convenir que la vila queda emmarcada en uns paràmetres força clars, bo i seguint una ordenació cronològica ben clarivident per l'espai de què disposen el conjunt d'autors que hi col·laboraren. Tot i amb això, el títol de l'obra resulta poc convincent i aclaridor pel material que s'hi troba dins.

També surt Vallmoll en l'explicació general de l'Alt Camp - pp. 298 demografia, així com també en escadussers comentaris quan parla del municipi de Valls (pp. 305 i ss.); el Milà (pp. 333 i ss.); la Masó (pp. 334 i ss.); el Rourell (pp. 335 i ss.); Nulles (pp. 341 i ss.); Puigpelat (pp. 343 i ss.); Alió (pp. 345 i ss.) i Bràfim (pp. 347 i ss.)

25. Guia Comercial i Industrial de Valls. 1949. Direcció tècnica: Manuel Mas; Direcció descriptiva F. París Farré; Dibujos: Del Amo Marqués. Gràficos Diana. Reus, 1949. 134 f.s.n.

Loc. pp. - (C.C.V. - B)

Surt citada la vila als apartats d'hidrografia, de partit judicial i de línies d'autobusos.

26. GURRI I SERRA, FRANCESC: Guia de Catalunya. Nomenclàtor de municipis. Ed. Mateu. Barcelona, 1971. 355 pp + 1 mapa.

Loc. pp. 295 (B.P.V.)

Generalitats de Vallmoll.

27. MADDOZ, PASCUAL: Diccionario Geográfico-Histórico-Estadístico de España y sus posesiones de ultramar. Tomo XV. Madrid, 1849. 687 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 607-609 (AHPT-B)

Explicació de diversos aspectes de la vila, tals com situació, clima, cases, camins, servei de correus, indústria, estadística municipal, reemplaçament de l'exèrcit, etc.

28. MORERA Y LLAURADÓ, EMILI: *Provincia de Tarragona* dins de *Geografía General de Catalunya*, dirigida per Carreras i Candi, Francesc. Ed. Albert Martin. Barcelona s/d. 956 pp.

Loc. pp. 830-832 (B.P.V.)

Visió geogràfico-històrica de la vila dels anys 1908 al 1918, anys en què s'escriví l'obra. Hi figuren, estampats, una vista general de la població, el plànol fet per Beaulieu el 1646, i l'escut.

29. Nomenclator de las ciudades, villas, lugares, aldeas y demás entidades de población de España formado por el Instituto Nacional de Estadística con referencia al 31 de Diciembre de 1950. Provincia de Tarragona. Sucesores de Rivadeneira, S.A. Madrid, 1950. 44 pp.

Loc. pp. 36 (B.P.T.)

Població, edificacions destinades a vivendes, nombre de vivendes, etc.

30. PEDRERO Y CABALLERO, EMILIO: *Guía de Valls y su partido*. Tipografía «La Catalana» de E. Castells. Valls, 1900. 244 pp.

Loc. pp. 219 - 223 (B.P.V.)

L'estudi abraça diverses generalitats sobre Vallmoll. Convé ressenyar el detall de les persones que regien l'Ajuntament, així com el capellà, el vicari i els mestres. També conté una relació detallada de l'àrea de serveis, amb les persones corresponents que se n'ocupen.

31. Reseña estadística de la provincia de Tarragona. Presidencia del Gobierno. Instituto de Estadística. Madrid, 1962. 695 pp.

Loc. pp. 9, 19, 54, 60, 87, 91, 224, 293, 311, 313, 461, 520, 523, 527, 537, 588, 607, 611 i 615. (B.E.M.T.)

Dóna dades de la població referents de la població referents a edificacions, vivendes, població, serveis públics, superfície forestal, ramaderia, pressupostos municipals, inventari del patrimoni, nombre de consellers i personal del municipi, etc.

32. ROCAFORT, CEFERINO; DALMAU, CASIMIRO: *España regional*. Establecimiento Editorial de Alberto Martin. 2 Tomos. Barcelona s/d. Tomo II. 1350 pp.

Loc. pp. 917 (B.E.M.T.)

Visió panoràmica de la vila.

33. SERRANO, NICOLÁS M.ª: *Diccionario Universal de la lengua castellana, ciencias y artes*. 15 Vol. Astor Hermanos, Editores. Madrid, 1881. Tomo XIII (1007-2175 pp. + 8 pp. de grav.). Tomo XV (1233-2412 pp. + 2 pp. de grav.).

Loc. pp. 1099 i 2397 (C.L.V-B.)

Producció, habitants, etc.

34. Sistema d'Informació Municipal. Seleccion de dades n.º 1. Editat conjuntament per l'Institut Central d'Estadística de la Generalitat de Catalunya i el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya. 1 juliol 1979. 10 f.s.n.

Loc. sencer (C.C.T.-B.)

Detalls estadístics del municipi referents a temàtica diversa, com vials, demografia, hisenda, etc.

Vid. n.º 1, 2, 3, y 66

C.2. *Medi físic i demarcació territorial*

35. BALLESTER I CASTELLÓ F.: *Valls, capital de l'Alt Camp de Tarragona*. «Sociedad General de Publicaciones». Valls, 1932. 29 pp + 2 f.s.n. (obres mateix autor)

Loc: sencer (B.P.V.)

Article amb què l'autor pretén demostrar la capitalitat de Valls.

36. CASAÑAS GUASCH, JOSEP: *El Terme de Valls, a Certamen literari a llaor de la Mare de Déu de la Candela celebrat en ses Festes Desenals de l'any 1921.* Organitzat per la Congregació Mariana de Valls sota el patronat de l'Excm. Ajuntament; E. Castells, Imp., Valls, 1924. 266 pp.

Loc. pp. 162-163 i 169-170. (B.P.V.)

Parla dels regatges del terme. Cita el camí vell de Vallmoll al rec de la Gombaldona, dins dels regatges del Torrent del Catllar. A la vegada cita el terme dels Fontanals, en parlar del rec del mateix nom, a l'apartat del regatge del Torrent d'en Puig.

37. COBERTERA, EUGENIO: *Los suelos del Camp de Tarragona (clasificados según la VII Aproximación U.S.A.), a Universitas Tarraconensis III.* Facultat de Filosofia i Lletres. Divisió Geografia i Història. Sugrañes i Cia, Editores. Tarragona, 1979-1980. pp. 103-124.

Loc. pp. 104 (B.U.T.)

Mapa dels diversos sòls del Camp de Tarragona.

38. La comarca de Valls. Els amics de l'art i de la Història, de Valls. Imp. de E. Castells. Valls, 1925. 15 pp.

Loc. pp. 12, 15 i mapa (B.P.V.)

Mapa de la comarca de Valls. Ressenya de la població.

39. FONTSERÉ, EDUARDO: *Los temblores de tierra catalanes de los años 1959 a 1962.* Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona - Observatorio Fabra. Barcelona, 1960. 9 pp.

Loc. pp. 4 (B.P.V.)

Anotaciones de diversos terratrèmols. El

seïsmes de 2 d'abril de 1960 va acompanyat d'un mapa on consta la regió de màxima que es localitza entre el Morell i Vallmoll.

40. La gènesi de la divisió territorial de Catalunya. 2. Vol. Edició de Documents de l'Arxiu de la Ponència. (1931-1936). A cura d'Enric Lluch i Oriol Nel·lo. Diputació de Barcelona, 1983. Vol. I, 413 pp.; Vol. II, 9 mapes.

Loc. pp. 67, 254, 274-275 (B.A.)

Aportació del vallenc Dr. Ballester a la futura divisió territorial.

41. Geografia Local de la ciudad de Valls. Imp. E. Castells. Valls. s/d. 12 pp.

Loc. pp. 1 (B.P.V.)

Indica el partit judicial al qual pertany. Hidrografia.

42. HERNÁNDEZ SANAHUJA, BUENAVENTURA: *Historia de Tarragona.* Desde los más remotos tiempos hasta la época de la restauración cristiana por ... Editada, anotada y continuada hasta nuestros días por D.E. Morera Llauredó. Tomo I. Est. Tip. de Adolfo Alegret. Tarragona, 1892. 211 pp. + 75 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 174 (B.C.P.V.E.T.)

Suposicions sobre vies romanes des de Tarragona cap a l'interior

43. IGLÉSIES, JOSEP: *Les comarques meridionals de Catalunya i la futura divisió territorial.* Revista del Centre de Lectura. Reus, 1933. 111 pp.

Loc. pp. 26, 38-39, 46-47, 66, 76 i 85 (B.P.V.)

El municipi es troba localitzat en un seguit de vuit mapes que corresponen respectivament al Camp de Tarragona, zones de mercats, zona econòmica, vegueries del 1304, vegueria d'abans del Decret de Nova Planta les rodalies de

Valls, Projecte de Demarcacions Territorials de la Ponència de Divisió Territorial i finalment en el projecte de comarques i supercomarques.

44. *Mapa Geològic de España. E. 1: 50.000. Valls.* Instituto Geológico y Minero de España. Servicio de Publicaciones. Ministerio de Industria. Madrid, 1972. 44 pp. + 7 fulls plegats. Hoja 446, 34-17.

Loc. Tot el llibre i el full 446. (B.I.E.V.)

Estudi de l'estratigrafia, de l'evolució paleogeogràfica, de la tectònica i de la geologia econòmica de la zona de Valls, on evidentment, s'hi troba localitzat el terme de Vallmoll al detall.

45. MARTINELL, CÈSAR: *L'Indaleci Castells que vaig conèixer i la seva obra literària.* Edició del Centenari. Arts Gràfiques E. Castells. Valls, 1964. 250 pp. + 6 f.s.n. (índex i «a corretgir» (sic))

Loc. pp. 23 i 84. (part.)

Records de passejades del protagonista i autor al puig de Gallissà, passant pel camí vell de Vallmoll, també anomenat Camí de la Creu de Vallmoll.

46. MIALET I RABADÀ, PERE: *Jau-me Mercadé, pintor i orfebre.* Col·lecció Estudis Vallencs, VI. Valls, 1970. 219 pp.

Loc. pp. 49 (B.I.E.V.)

Cita sobre el camí de Vallmoll.

47. MONTOLIU, MANUEL DE: *Dos estudios de Toponimia de la Provincia de Tarragona.* Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV n.º 5. Excma. Diputación Provincial. Tarragona, 1953. 34 pp. + 1 mapa.

Loc. pp. 16 (B.P.V.)

Toponímia de la vila

48. MOREU - REY, ENRIC: *Els noms*

de lloc. Introducció a la toponímia. Unió Excursionista de Catalunya. Arxiu Bibliogràfic Excursionista. Barcelona, 1965. 164 pp. + 14 f.s.n.

Loc. pp. 85 (part.)

Parla del topònim Torrelles.

49. PIÑAS MERCADER, JOSEP: *Bosquejos històrics sobre l'agricultura vallenga, a Monografies vallengues.* Col·lecció Estudis Vallencs, III. Valls, 1967. 203 pp.

Loc. pp. 97 i 101 (93-140) (B.P.V.)

Límits del terme de Valls. Partides vallengues que continuen al terme vallmollenc.

50. SECALL I GÜELL, GABRIEL: *La medicina i els antics hospitals de Valls.* Ed. Jove Cambra de Valls. Valls, 1980. 93 pp.

Loc. pp. 55 i 86 - 87. (B.P.V.)

Camí de Vallmoll

51. «Tarraco». Cuadernos de Geografía. Año 1980. Vol. 1. Departamento de Geografía. Universidad de Barcelona. Imp. Seri-Graf, S.A. Valls, Tarragona.

– LÓPEZ BONILLO, DIEGO: *Las precipitaciones en el Camp de Tarragona.* pp. 61-68 (B.U.T.)

Loc. pp. 64

Índexs de pluges

– JIMENEZ ARRIBAS, EMILIO: *Los modelos deterministas de transformación de las precipitaciones en caudal. Escorrentías específicas en el rio Franco-lí.* pp. 105-115.

Loc. pp. 109-110

Conca del riu Franco-lí

– COBERTERA LAGUNA, EUGENIO: *Valoración y clasificación de la fertilidad de los suelos cultivados del Camp de Tarragona.* pp. 117-133

Loc. pp. 119-122

Classificació dels sòls de la demarcació.

Vid. n.º 1, 3 i 59

C.3. Medi humà i poblacional

52. *Censo de la población de España en 1897.* Dirección General del Instituto Geográfico y Estadístico. Madrid, 1899. 315 pp.

Loc. pp. 259 i 263 (C.L.V-B.)

Habitants residents i transeünts. Totals de població de dret i de fet

53. *Censo de Población de España según el empadronamiento hecho en la Península e islas adyacentes y posesiones del Norte y Costa Occidental de Africa el 31 de Diciembre del 1930.* Presidencia del Consejo de Ministros. Dirección General del Instituto Geográfico, Catastral y de Estadística. Tomo I, Talleres del Instituto Geográfico y Catastral. Madrid, 1932. 480 pp. + índex + fe d'errates.

Loc. pp. 271 (B.E.M.T.)

Relació de residents, transeünts i població de fet i de dret.

54. *Censo de la población de España según la inscripción de 31 de diciembre de 1940.* Ministerio de Trabajo. Dirección General de Estadística. Madrid, 1940. 79 pp. (provincia de Tarragona).

Loc. pp. 6 (A.H.P.T.-B)

Relació de persones solteres, casades i vídues, separats entre homes i dones. Taxes d'analfabetisme.

55. *Censo de la población de España y territorios de su soberanía y protectorado, según el empadronamiento realizado el 31 de diciembre de 1950.* Tomo I. Presidencia del Gobierno. Instituto Nacional de Estadística. Imp. Sucesores de Rivadeneyra, S.A. Madrid s/d. 415 pp.

Loc. pp. 273 (B.E.M.T.)

Cens de població del 1950 al detall. Comparança amb els censos d'altres decennis.

56. *Censo de la población de España.* Según la inscripción realizada el 31 de Diciembre de 1970. Provincia de Tarragona. Tomo II - 43. Características de la población. Instituto Nacional de Estadística. Madrid, 1973. XVIII + 59 pp. + 2 f.s.n.

Loc. f.s.n. (B.P.T.)

Població de dret i de fet.

57. IGLÉSIES, JOSEP: *Com es feia un fogatge dins VIII Asamblea Intercomarcal d'Estudiosos. Montblanc 1966.* Editorial Montblanc. Granollers, 1967. pp. 139-160.

Loc. pp. 143 (part.)

Ordenació per la qual durant el fogatge de 1496, els representants de la vila de Vallmoll i d'altres pobles acudeixen a Tarragona.

58. *Coyuntura económica de la provincia de Tarragona (1970-1975)* realitzat per Josep M. Muntaner i Pascual. Caja de Ahorros Provincial de Tarragona. Tarragona, 1977. 450 pp.

Loc. pp. 230-231 (part.)

Demografia dels municipis de l'Alt Camp dels anys 1960, 1970, 1974 i 1975.

59. DOÑAMAYOR, FRANCISCO: *Guía de Tarragona y su provincia para el año 1865.* Imp. de Tort y Cusidó. Tarragona, 1864. 108 pp + 10 f.s.n.

Loc. Indeterminat (B.P.T.)

Habitants. Vallmoll englobat dins del partit judicial de Valls i de la província de Tarragona.

60. IGLÉSIES, JOSEP: *Pere Gil, S.I.*

(1551-1622) i la seva Geografia de Catalunya. Quaderns de Geografia I; Barcelona, 1949. 319 pp.

Loc. pp. 94-97, 104-107 i 118-121. (B.P.V.)

Mapa de la diòcesi de Tarragona. Relació de poblacions de Catalunya entre 100 i 200 focs, on surt citat Vallmoll.

61. IGLÉSIES, JOSEP: *El Cens del Comte de Floridablanca: 1787* (part de Catalunya). 2 Vols. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona, 1962. Vol. I, 618 pp.

Loc. pp. 52-55, 466 i 470 (B.P.V.)

Habitants cens 1719 i 1787. Diferència. % augment i índex creixement. Detall cens 1787 «Pueblo de Vallmoll» i «Pueblo de Bellavista, parroquia de la Villa de Vallmoll»

62. IGLÉSIES, JOSEP: *Avance sobre el movimiento y la distribución comarcal de la población en Cataluña entre 1960 y 1970*. Imprenta juvenil. Barcelona, 1973. 95 pp.

Loc. pp. Alt Camp (B.P.V.)

Habitants de Vallmoll dels anys 1950, 1960, 1965 i 1970.

63. IGLÉSIES, JOSEP: *Estadísticas de población a Catalunya el primer vicènni del segle XVIII*. 3 vols. Fundació Salvador Vives Casajuana. Tip. Empòrium. Barcelona, 1974.

Vol. I: 562 pp. + 2 f.s.n.

Vol. II: 1069 pp. + 1 f.s.n.

Vol. III: 1500 pp. + 2 f.s.n. (B.P.V.)

Loc. Vol. I; pp. 72-74, 276-291, 516-518, 557.

Vol. II; pp. 641-645, 656-657, 660, 674-675, 682, 686 i 692.

Vol. III; pp. 1166-1168.

Estudia el cens de Josep Aparici, el Cens de 1716, el Cens de 1719 i la descripció dels municipis del «Corregimiento» de

Tarragona.

64. IGLÉSIES, JOSEP: *El fogatge de 1553*. Estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives Casajuana, 59. Ed. Rafael Dalmau, 2 Vols. Barcelona, 1979-1981. Vol. I, 512 pp. Vol. II, 518 pp.

Loc. Vol. I pp. 15-21, 40-41 i 223-226.

Vol. II, pp. 150 i 272-273. (B.C.P.V.E.T.)

Vol. I. Destria els habitants entre laics, capellans i militars. Ho fa per poblacions i per comarques.

Vol. II. Focs datats el 31 de juliol del 1553.

65. MIRET I SANS, JOAQUIM: *Itinerari de Jaume I el Conqueridor*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1968. 629 pp. + 18 facsímils + un arbre genealògic.

Loc. pp. 464 - 465. (B.P.V.)

Concessió del mercat a Vallmoll.

66. Nomenclator de las ciudades, villas, lugares, aldeas y demás entidades de población -Provincia de Tarragona-. Censo de población y de las viviendas de España de 1960. Instituto Nacional de Estadística. Presidencia del Gobierno. 38 pp.

Loc. pp. 9, 29 i 38.

Població. Edificacions agrupades i disseminades de la vila.

67. Població de Catalunya 1936. Generalitat de Catalunya. Departament de Presidència. Servei Central d'Estadística. Barcelona, 1937. 203 pp.

Loc. pp. 21, 31 i 97-98 (A.M.A.V.)

Anàlisi i comparança de la població amb altres pobles veïns.

68. RECOLONS, LLUÍS I ALTRES: *Catalunya: home i territori*. Fundació

Jaume Bofill, 3. Editorial Blume. Barcelona, 1979. 194 pp.

Loc. pp. 56-58 (part.)

Estudi de les subzones de concentració demogràfica al Camp de Tarragona.

69. *Tarragona econòmica 1980.* Càmera oficial de Indústria, Comerç y Navegació de Tarragona. Gráficas PIRU. Tarragona, 1981. 183 pp. + il·lustr.

Loc. pp. 4 i 159. (BCPVET)

.....
Població i planejament urbanístic.

70. *Variacions de l'estructura demogràfica de Catalunya.* Les comarques de Tarragona. Cambra de Comerç de Tarragona. Tarragona, 1982. 43 pp.

Loc. pp. 29 - 30 (C.C.T-B)

Variacions demogràfiques des de 1975 a 1982.

71. VILA, MARC-AURELI: *Els municipis de Catalunya.* Servei Central de Publicacions de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1982. 136 pp. + 2 mapes.

Loc. pp. 11 - 12 (B.P.V.)

Dades municipals referents a superfície, altitud en metres sobre el nivell del mar, població de l'any 1981 i increment en % de la població entre 1975 i 1981.

72. VILAR, PIERRE: *Catalunya dins l'Espanya moderna.* Les transformacions agràries del segle XVIII català. De l'impuls de les forces productives a la formació d'una burgesia nova. 4 Vols. Col·lecció Estudis i Documents, 3. Edicions 62. Barcelona, 1975². Vol. III: 658 pp. + 5 f.s.n. (sumari).

Loc. Vol. III pp. 152-153 (A.H.P.T-B)

Compara els censos de 1718 i 1787 de Vallmoll. Alhora hi assenyala l'índex de creixement.

Vid. n.º 1, 112, 192 i 221

C.4. Agricultura, indústria i sectors econòmics

73. ANGUERA, PERE: *Economia i Societat al Baix Camp a mitjan del s. XIX.* Pròleg de Josep Fontana. Escaire-3. Premi Xamfrà, 1981. Col·legi d'Aparelladors y Arquitectes Tècnics de Tarragona. Tarragona, 1982. XI + 192 pp.

Loc. pp. 92 (A.H.P.T-B)

Cita el projecte de ferrocarril Tarragona-Montblanc que hauria passat per Vallmoll, si s'hagués construït.

74. *El avance de la provincia de Tarragona, desde el 13 de Septiembre de 1923 al 31 de Diciembre de 1928.* Memoria. Gobierno Civil de Tarragona. Tipografía de José Pijoán, 1929. 227 pp. + 3 f.s.n.

Loc. pp. 219 (B.P.T.)

Adquisició d'una finca d'on prové l'aigua de la població.

75. *Balanç d'ingressos i pagaments realitzats des del 30 d'abril al 31 de desembre de 1931.* Ed. l'Ajuntament. Vallmoll, Abril de 1932. 6 f.s.n.

Loc. Article sencer (part.)

Resum exhaustiu del moviment de Caixa a l'Ajuntament durant el primer any de la Segona República.

76. *Als Camperols de Vallmoll. Reglament de la Secció de Treball Col·lectiu del Sindicat de Treballadors del Camp de Vallmoll.* Vallmoll, 15 d'octubre del 1936. Imp. de E. Castells. Valls, 1936. 1 f. solt.

Loc. full sencer (part.)

Crida al poble de Vallmoll explicant en què consistirà la col·lectivització. A continuació s'esmenten els setze articles, signats per la Comissió, quant a normativa de la col·lectivitat.

77. **CARDÓ, JOSEFINA:** *Los cultivos del siglo XIX en el Alt Camp de Tarragona*, a «Estudios Geográficos», C.S.I.C. Instituto Juan Sebastián Elcano. Vol XXIV n.º 90. Madrid, 1963. 135 pp.

Loc. sencer (5 a 38)

Article molt documentat sobre els conreus d'un segle, preludi del futur llibre «Evolució dels conreus al Camp de Tarragona a partir del segle XVIII». Com a resum podem dir que de la vila estudia els cadastres de 1828 i 1862. El treball es basa en una recerca inicial del s. XVIII i l'estudi a fons del s. XIX en totes i cadascuna de les vessants agràries, tals com vi, cereals, oliverar, avellanar, garroferar, regatge i l'ametllerar.

78. **CARDÓ I SOLER, JOSEPA:** *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*. Col·lecció Estudis Vallencs, XIIIe. Valls, 1983. 699 pp.

Loc. tot el llibre. (B.I.E.V.)

Llibre monogràfic de l'estudi cadastral, per mitjà del qual l'autora arriba a determinar la influència dels conreus, el seu assentament a determinades zones del Camp i llur l'evolució. Obra cabdal dins l'àmbit de la geografia moderna, essent per ara, l'única comarca natural del Principat que ofereix una visió tan precisa i exacta.

El llibre està dividit en tres parts, més una inicial de presentació del Camp de Tarragona. A la primera part «Evolució dels conreus al llarg del segle XVIII i primer terç del XIX», ens ofereix dades dels conreus anteriors al s. XVIII, i se centra després, en l'estudi de l'esmentat segle. Vallmoll hi és estudiat en base al «Quadern del Real catastro de Vallmoll del any 1828». En la segona part, que porta per títol «Canvis en els cultius durant el segle XIX», la vila és estudiada per l'amillament de 1860. A la tercera part «Evolució dels cultius a la primera meitat del segle XX» l'estudi arriba fins

l'amillament de 1954. El llibre acaba amb les conclusions, els gràfics no intercalats al text -Vallmoll, gràfic n.º 83, pp. 560-, i els apèndixs: 1) pp. 588; Dedicació de la terra els anys 1828, 1860, 1900 i 1954; 2) pp. 616; 3) pp. 632; 4) pp. 642. En resum, llibre essencial per a l'estudi agrari de la vila a partir del 1716 en què es començà el cadastre.

79. *Cooperativa Agrícola de Vallmoll. Memoria correspondiente al ejercicio de 1957. Inventario-Balance de la Sección de la Bodega 1956-57 e Inventario-Balance General aprobado en la Asamblea General Ordinaria y Extraordinaria celebrada el 1 de Marzo de 1958*; 12 f.s.n.

Loc. sencer (part)

Celler: detall mensual de múltiples activitats, resultats de l'elaboració del vi, detall de les vendes, inventari-balanç. Cooperativa de consum: memòria, inventari i juntes.

80. *Cooperativa Agrícola de Vallmoll. Memoria correspondiente al ejercicio de 1958. Inventario-Balance de la Sección de la Bodega 1957-58 e Inventario-Balance General aprobado en la Asamblea General Ordinaria y Extraordinaria celebrada el día 28 de Febrero de 1959*; 12 f.s.n.

Loc. sencer (part.)

Comunicació de la Junta, resultats de l'elaboració del vi, detall de vendes durant la campanya, liquidació de la collita passada, inventari-balanç, memòria i inventari de la Cooperativa de consum, i Juntes executives corresponents.

81. *Cooperativa Agrícola Vallmoll. Memoria correspondiente al ejercicio de 1959. Inventario-Balance de la Sección de la Bodega 1958-59 e Inventario-Balance General aprobado en la Asamblea General Ordinaria y Extraordinaria celebrada el día 12 de Marzo de 1960*; 16 f.s.n.

Loc. sencer (part)

Parla de totes les seccions, tals com magatzem, avicultura, fruita seca i cereals, viticultura, crèdit agrícola, comissió de compres d'excedents de vi, secció recreativa, mútua asseguradora del camp, activitats diverses i moviment de socis. Les altres seccions són com les precedents.

82. *Cooperativa Agrícola de Vallmoll. Memoria correspondiente al ejercicio de 1960. Inventario-Balance de la Sección de la Bodega 1959-60. Inventario-Balance General aprobado en la Asamblea General Ordinaria y Extraordinaria celebrada el día 11 de Marzo de 1961; 12 f.s.n.*

Loc. sencer (part)

Editada en forma de llibret, s'avé molt com la dels anys precedents, gairebé en els mateixos apartats.

83. *Cooperativa Agrícola de Vallmoll. Memoria correspondiente al ejercicio de 1961. Inventario-Balance de la Sección de la Bodega 1960-1961. Inventario-Balance General aprobado en la Asamblea General Ordinaria y Extraordinaria celebrada el día 14 de Abril de 1962; 12 f.s.n.*

Loc. sencer (part.)

A la memòria, a més a més de les seccions habituals, hi figura la secció de la Caixa Rural, i la de la màquina de batre. Pel que fa al contingut d'aquesta memòria anual, hi ha els apartats habituals del celler i de la cooperativa.

84. *Cooperativa Agrícola de Vallmoll. Memoria correspondiente al ejercicio de 1962. Inventario-Balance de la Sección de la Bodega 1961-62. Inventario-Balance General aprobado en la Asamblea General Ordinaria y Extraordinaria celebrada el día 13 de Julio de 1963; 14 f.s.n.*

Loc. sencer (part.)

Idèntica pel que fa al contingut que les d'anys precedents. Les dues pàgines de més que hi ha, són signades pel Consell de Vigilància.

85. *Cooperativa Agrícola de Vallmoll. Sección Bodega.*

- Liquidación de la campaña 1967-1968. 2 f.s.n.

- Liquidación de la campaña vinícola 1968-69. 1 f.s.n.

- Liquidación de la campaña vinícola 1969-70. 1 f.s.n.

- Liquidación de la campaña vinícola 1970-1971. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1971/72. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1972/73. 31 Diciembre 1973. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1973/74. 31 Diciembre 1974. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1974/75. 31 Diciembre 1975. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1975/76. 31 Diciembre 1976. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1976/77. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1977/78. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1978/79. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1979/80. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1980/81. 1 f.s.n.

- Liquidación campaña bodega 1981/82. 1 f.s.n.

Loc. sencer (part.)

Totes quinze anualitats presenten el mateix esquema, basat en un detall complet del resum general de vendes i altres ingressos per una part, i per l'altre les despeses industrials, de venda i d'administració. Cita també el rendiment del vi desglossat.

86. *Directori de Cooperatives Agràries de Catalunya. Imprès a T.G. Portavella*

S.A. Caixa d'Estalvis de Catalunya. Barcelona, juliol 1981. 253 pp.

Loc. pp. 28 i 241 (A.C.A.V.)

Dóna detalls de la fundació de la Cooperativa, nombre de socis i sectors d'activitat.

87. Estatutos de la Cooperativa Agrícola de Vallmoll y reglamento de las Secciones Autónomas. «Bodega» y «Caja Rural». 32 pp.

Loc. sencer (part.)

Els Estatuts de la Cooperativa consten de vuit capítols i d'una disposició final que engloba, en total, setanta-tres articles. Signat pel servei de Cooperació del Ministeri del Treball, els estatuts van ser aprovats el 23 de novembre de 1945.

El Reglament del Cellar de la Cooperativa Agrícola de Vallmoll consta de set capítols i d'una disposició final, que promulga conjuntament seixanta-tres articles. Hi ha també una diligència, signada pel president de la Cooperativa Josep Reig Gestí, conforme el Reglament fou aprovat per l'Assemblea General de 23 de desembre del 1954.

I ja finalment, hi ha el Reglament de la Caixa Rural de la Cooperativa Agrícola que consta de dinou punts. Segons la diligència feta pel President abans esmentat, fou aprovat a l'Assemblea General de 14 de maig del 1960.

88. Estudio de los Recursos hídricos del Bajo Francolí. Comisario: José Luis De la Guardia Conte; Ing. encargado: Emilio Custodio Gimena. M.O.P.U. Dirección General de Obras Hidráulicas. Comisaría de aguas del Pirineo Oriental. Con la colaboración técnica de: AQUA / PLAN, S.A. GEOTECNIA. Gráficas Reunidas. Barcelona, diciembre, 1979. 301 pp.

Loc. tot el llibre (part.)

Hidrografia, regatge, cabal dels torrents. Anàlisi de les perspectives futures.

89. Ferro-carril de Valls a Villanueva y Barcelona (concesión por Ley de 12 de Enero de 1877). Memoria descriptiva, Facultativa y Económica. Establecimiento tipográfico de José A. Mila. Villanueva y la Geltrú, 1878. 77 pp. + 1 f.s.n. (erratas) + 1 plànol general del Ferrocarril de Valls a Villanueva y Barcelona.

Loc. pp. 6, 33-36, 45-59 i plànol general (C.L.V-B)

Explana la previsió de la construcció del ferrocarril. Dóna una sèrie de dades estadístiques de la vila pel que fa a la població i mitjans de transport, consum, producció agrícola, producció industrial, exportació i importació.

90. FUGUET I SANS, JOAN: El primer Celler Cooperativa de Catalunya i de l'Estat Espanyol: «La Sociedad de Trabajadores Agrícolas del Pueblo de Barberà». Ed. Caixa de Pensions «La Caixa». 1980. 26 pp.

Loc. pp. 10 (part.)

L'any 1894 es constituí el primer celler de Catalunya, a Barberà de la Conca. L'any abans hi van haver reunions pageses —entre les que hi ha la de Vallmoll— per tal de treure l'impost de «consums».

91. GALAN J.: Centenario del abastecimiento de aguas de esta ciudad. Memoria escrita por J.G. abogado oficial 1.º de la Secretaría Ayuntamiento constitucional de Tarragona. Establecimiento tipográfico de F. Arís e Hijo. Tarragona, 1899. 145 pp.

Loc. tot el llibre (B.P.T.)

Interessant aportació de la història de l'arribada de l'aigua a Tarragona. Gran paper de l'arquebisbe Santiyán. A l'apèndix número 4 hi ha la Real Orden d'autorització per a reconstruir l'aqüeducte romà que correspon a la segona carta de Floridablanca a Santiyán, que deixava ben clar que no ocasionés perjudicis a tercers, cosa que no succeí en la

realitat, ja que el terme de Vallmoll ha seguit un procés lent de sequera.

92. GALAN, JESÚS D.: *Informe pronunciado ante el «Tribunal Provincial» de lo «Contencioso-Administrativo», en el acto de la vista del pleito promovido por la Compañía «Aguas de Tarragona» contra la declaración de caducidad de la concesión para el abastecimiento de aguas de esta ciudad.* Ayuntamiento Constitucional de Tarragona. Tipografía de F. Arís e hijo. Tarragona, 1905. 86 pp.

Loc. tot el llibre (B.P.T.)

Exposició de la versió de l'Ajuntament de Tarragona en el plet que mantingué amb «Aguas de Tarragona» sobre el cabal de la mina de l'Arquebisbe.

93. Guía comercial, industrial y agrícola de la Provincia de Tarragona. Edición 1925-26. Tip. A. Ventura Altés. Tarragona, 1925. 288 pp. + 7 plànols.

Loc. pp. 254 (B.P.V.)

Relació de tot tipus de comerç

94. Guía comercial, industrial y agrícola de la Provincia de Tarragona. Edición 1926-27. Tipografía Sanjuan. Reus, 1925. 320 pp. + 9 plànols.

Loc. pp. 271-272 (B.P.V.)

Relació de tots els comerços de la vila amb la indicació del propietari i del carrer on es troba.

95. Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos. Vallmoll. Vallmoll, febreru de 1952. 9 f.s.n.

Loc. programa sencer (part.)

L'estat de comptes de la Germandat és desglossat entre ingressos i despeses, des de l'annualitat de 1947 fins a la de 1951, o sia cinc anys. S'hi pot observar la forta variació quant a moviment monetari, ja que l'any 1947 el balanç estava xifrat en

15.304,73 ptes., mentre el 1950 s'havia gairebé duplicat i quedava en 29.092,47 ptes.

96. HERRERA NAVARRO, JAVIER: *Un mapa del arquitecto Juan Antonio Rovira, de 1783, sobre la traída de aguas a Tarragona, a, Quaderns d'Història Tarraconense II.* Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1980. 188 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 130-133 (129-133) (B.I.E.V.)

Transcripció de l'informe de l'arquitecte sobre l'aqüeducte de Puigpelat, i mapa detallant per on passa aquesta canalització.

97. IGLÉSIES, JOSEP: *La crisi agrària de 1879-1900. La fil·loxera a Catalunya.* Col·lecció Llibres a l'abast, 55. Ed. 62. Barcelona, 1968, 298 pp.

Loc. pp. 180 (B.P.V.)

La invasió de l'insecte de la fil·loxera. Interessant aportació global referent a la relació entre el vi i el moviment de població a les comarques meridionals de Catalunya.

98. IGLÉSIES, JOSEP: *Estadística de les superfícies cultivades del Camp de Tarragona en el present segle,* a *Cua dernos de Historia Económica de Cataluña.* Vol. IV. Publicación Interna de la Cátedra de Historia Económica de la Facultad de Ciencias Políticas, Económicas y Comerciales de la Universidad, y del Instituto Municipal de Historia de Barcelona. Barcelona -Tercer trimestre del curso 1969-1970. Barcelona, 1970. 214 pp.

Loc. sencer (1 a 99) (I.M.H.B.)

Anàlisi global de les terres cultivades del Camp, referides a les tres Comarques, fent una comparació entre 1900 i 1963. A l'estudi de l'Alt Camp segueix el ma-

teix paràmetre bo i separant els municipis entre plana i muntanya, alhora que estudia tots i cada un dels cultius. Així, la comparança abans esmentada, la tabula en gràfiques i d'aquesta forma estudia el regatge i el secà, i dintre d'aquest la superfície dedicada a la vinya, l'olivera, l'avellaner, l'ametller, el garrofer, el sembrat i les terres no conreades.

99. IGLÉSIES, JOSEP: *L'aiguat de Santa Tecla* (23 de setembre del 1874). Col·lecció Episodis de la Història, 156. Rafael Dalmau editor. Barcelona, 1971. 62 pp + 1 f.s.n.

Loc. pp. 4-13 (B.C.P.V.E.T.)

Cita l'enderrocament de dos molins al terme.

100. MARTINELL, CÉSAR: *Nombreamiento de académico de J.A. Rovira, restaurador del «Pont del Diable» a Revista Técnica y de Información.* Cámara oficial de la propiedad urbana de la provincia de Tarragona. Año 2, n.º 3 Tarragona, 1961. 95 pp. + 5. pp. (propag.)

Loc. pp. 49-54 (B.C.P.V.E.T.)

Tracta de la restauració de la mina de l'Arquebisbe per part de l'arquitecte Rovira, sota l'impuls de l'arquebisbe Santíán.

101. MESTRES MIQUEL J.: *Dos anys d'actuació econòmica.* Instauració de nous serveis i perfeccionament dels existents sense augment (sic) del Contingent. Imp. Llorens i Cabré. Diputació Provincial de Tarragona, 1915. 16 pp.

Loc. pp. 12 (C.L.V-B)

Relació de pobles que compleixen, quant a actuació econòmica, amb la Diputació. No hi figura Vallmoll.

102. OLIVERAS MASSÓ, CLAUDIO: *Los vinos de 1911 naturales de la provincia de Tarragona.* Estación Enológica

de Reus. Ministerio de Fomento. Talletres gráficos de Eduardo Navas. Reus - Barcelona, 1914. XIX + 361 pp.

Loc. Tot el llibre (B.P.T.)

Exhaustiva anàlisi de 5 vins de Vallmoll, en la següent proporció: 1) Cartoixà o Xarel·lo i Macabeu, 2) Xarel·lo i Macabeu, 3) Macabeu, quasi totalment, 4 i 5) Ull de llebre i Sumoll. De cadascun d'aquests vins s'analitzen diversos factors tals com: densitat a 15º, l'alcohol, acidesa, matèries minerals, sulfats, matèries reductores, etc. fins a 26 estudis en total. L'anàlisi segueix amb l'estudi de màxims, mínims i mitjans d'aquestes variables al terme municipal tot i comparant-ho amb vins francesos i amb dades de les Regles Analítiques Suïsses referents a vins negres. El treball, com hem dit, amplíssim, s'acaba amb l'estudi dels vins blancs i negres en les diverses variables, de grau en grau a partir dels 9º fins a 18º.

103. OLIVERAS Y MASSÓ CLAUDIO: *Datos para un avance sobre la viticultura de la provincia de Tarragona.* Ministerio de Fomento. Escuela de Viticultura de la provincia de Tarragona y Escuela de Viticultura y Enología de Reus. E. Navas, Reus: Barcelona, 1915. XV + 70 pp.

Loc. pp. 8, 23 i 31. (B.C.L.R.)

Tracta de les vinyes antigues que hi havia abans de l'entrada de la fil·loxera, l'any 1888, així com també dels tipus de peus americans que van servir inicialment per a replantar els ceps.

104. Ordinacions i crides de la ciutat de Tarragona. (segles XIV - XVII), transcripció de Joaquim Icart i Leonila. Col·lecció de Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona I. Publicacions de l'Excm. Ajuntament de Tarragona. Tarragona, 1982. 191 pp.

Loc. pp. 83 - 125 (part.)

Correspon als manuscrits: «Anades a les aigües del Francolí» amb documentació del s. XV, on surt diverses vegades les rescloses del Senyor de Vallmoll i la del Molí de Vallmoll, i a «Els fets de les aigües del Francolí, anys 1548, 1549 i 1566» en comenta fets de la resclosa del Molí de Puigdelfí, situada dins del terme vallmollenc.

105. *Al poble de Vallmoll i Ciutadans.* L'Ajuntament. Tip. Sugrañes, Tarragona. s/d. 2 f.s.n.

Loc. fulls sencers (part.)

L'Ajuntament edita uns fulls sense data, tot i que deuen ser del 1931, per repartir al veïnat, on explica l'estat en què han trobat la Hisenda municipal. Prodigalitat d'errors comptables dels anys 1920 a 1924 especificant noms i dades numèriques concretes. Atac frontal als cacics del poble, a l'ex-rei i a la Monarquia Espanyola.

106. *Relación de carreteras y caminos vecinales.* Obras públicas. Provincia de Tarragona. Talleres Tipográficos. Suc. de Torres & Virgili. Tarragona, 1934. 174 pp.

Loc. pp. 16-18, 58 i 164 (B.P.T.)

Entre les carreteres de l'Estat, de segon ordre, hi ha la de Lleida a Tarragona, i de tercer ordre, la de la Masó a la Secuita. Pel que fa als camins veïnals, hi ha ressenyada l'actual carretera de Nulles a Valls per Bellavista.

107. RODRÍGUEZ MÁS, ANTONIO: *El Arzobispo Urbanista* (D. Joaquín de Santiyán y Valdivielso) 1779 - 1783. Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Tarragona, 1956. 145 pp.

Loc. pp. 25, 62, 65-67, 69, 94, 113, 116 i 118 (B.C.P.V.E.T.)

Recensiona la tasca duta a terme per l'arquebisbe, amb la finalitat de dur aigua a Tarragona a través de la mina que

surt des de Puigpelat i que porta per nom Mina de l'Arquebisbe.

108. ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J: *Preus agraris al Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat l'any 1821, a Quaderns d'Història Tarraconense II.* Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1980. 188 pp + 1 f.s.n.

Loc. pp. 156-157 i 166-168 (155-170) (B.I.E.V.)

Anàlisi de preus dels grans per quartera i d'altres productes que no són grans, en sous i diners. Alhora detalla les cargues d'aiguardent d'Holanda dipositades pel comerç vallmollenc als magatzems de Reus per a l'exportació, així com els comerciants que hi havia, entre els quals surt el vilatà Llorenç Cisterer.

109. SALVAT Y BOVÉ, JUAN: *Tarragona en la historia general.* Imprenta de A. Ventura Altés. Tarragona, 1929. 227 pp.

Loc. pp. 114-117 (B.C.P.V.E.T.)

Parla de l'arquebisbe Joaquín de Santiyán.

110. *Síntesi de su riqueza actual y posibilidades.* Estudio económico social de la provincia de Tarragona. Consejo Provincial de Tarragona. Imp. Medina, Sugrañes, Suc. de Gibert y Torres. Tarragona, 1946. 97 pp. s.n.

Loc.: Llibre 2.^{on}.- Hisenda Municipal
Llibre 3.er.- Cap. I, II, VIII i IX, pàgina n.º 1.

Llibre 4.^{art}.- Cap. IX, pàgines 1 i 2, mapes; Cap. XIII, pàgina 2, i mapes. (B.C.P.V.E.T.)

Assumptes diversos, tals com pressupostos municipals, abastiment d'aigua, clauvegueres, reparació de temples, projectes de regadiu i projecte de ferrocarril.

111. *Tarragona econòmica 1979.* Ed. Càmera oficial de Comerç, Indústria y Navegación de Tarragona. Gráficas PIRU. Tarragona, 1980. 132 pp. + il·lust.

Loc. pp. 4, 38-39, 47 i 66-67 (B.C.P.V.E.T.)

Analitza la població, el pes comarcal de la població, la densitat, els principals conreus, la població activa agrícola i industrial, les hectàrees conreades, etc.

112. *Tarragona econòmica 1982.* Edita: Cambra Oficial de comerç, indústria i navegació de Tarragona. Tarragona, 1983. 186 pp.

Loc. pp. 4 i 165 (C.C.V-B)

Població. Problemes en els serveis municipals.

113. *Tres años de labor.* Abril 1958 - Abril 1961. Excm. Diputación Provincial de Tarragona. Sugrañes Hnos., editores. Tarragona, 1963. 94 f.s.n.

Loc. sencer (B.P.T.)

Subvencions per a les reparacions de camins veïnals i de l'ermita del Roser, i per a la millora o ampliació de la distribució domiciliària d'aigües.

114. TASIAS VALLS, JUAN: *El avellanero en la provincia de Tarragona.* Fundación Servicio Agropecuario Provincial. Excm. Diputación Provincial de Tarragona. Imp. Sugrañes y Cía. Tarragona, 1975. 363 pp. + 4 map. pleg. + 5 f.s.n. (il·lust.)

Loc. pp. 91-96, 114, 119, 136, 138-140, 145, 148-149, 153-154, 160 i mapes. (B.I.E.V.)

Distribució de la terra dedicada a l'avellaner. Classes d'avellaners al terme tals com gironell, trenet, pauetet, negret, ametllenca, sanu pere, etc. Als mapes provincials, hi ha també diverses referències.

115. TERRADAS, ESTEVE: *El Ferrocarril de Pons a Tarragona per Cervera, Sta. Coloma i Valls.* Impremta F. Sugrañes. Tarragona, 1919. 52 pp.

Loc. pp. 1 - 52 (B.P.T.)

Hi ha tot l'estudi del que havia d'ésser el ferrocarril transversal de Catalunya que havia d'unir les terres de l'interior amb el mar. Vallmoll hi estigué sempre representat. Tot i que les obres s'iniciaren en alguns trams, l'obra no esdevingué realitat.

116. VARGAS GARCIA, FRANCISCO JOSÉ: *El Almendro en la provincia de Tarragona.* Fundación Servicio Agropecuario Provincial. Excm. Diputación Provincial de Tarragona. Imp. Sugrañes y Cía. Tarragona, 1975. 165 pp. + 6 map. pleg. + 8 f.s.n. (il·lust.).

Loc. pp. 19, 21-22, 32, 37-39 i mapes. (B.I.E.V.)

Superfície dedicada al seu conreu, subdividida entre diversa tipologia.

117. *Vida econòmica de la provincia de Tarragona 1917.* Publicación de las Cámaras de Comercio, Industria y Navegación de Tarragona, Reus, Tortosa y Valls. Tip. Rabassa y C. Reus. 215 pp. + LVI (propag.)

Loc. pp. 30-31, 35, 45, 58 i 105 (C.L.V-B)

Projecte de ferrocarril no realitzat. Carretera de Lleida a Tarragona. Carretera de la Masó a la Secuita. Servei de transport de viatgers. Fàbriques de gènere de punt.

118. *Vida econòmica de la provincia de Tarragona 1918-1919.* Publicación de las Cámaras de Comercio, Industria y Navegación de Tarragona, Reus, Tortosa y Valls. Tipografía A. Rabassa. Reus. 319 pp. + LXVIII (propag.)

Loc. pp. 22, 75, 79, 84, 95, 116-117, 148 i 176-179. (C.L.V-B)

Carretera de Lleida a Tarragona. Carretera de la Masó a la Secuita. Servei regular de transport per carretera. Embassament del Francolí. Indústria del gènere de punt.

119. *Vida económica de la provincia de Tarragona.* Publicación de las Cámaras de Comercio, Industria y Navegación de Tarragona, Reus, Tortosa y Valls. Tipografía A. Rabassa. Reus, 1923. 425 pp. + LXIV (propag.)

Loc. pp. 71-72, 81, 91, 106-107, 112-113 i 185 (C.L.V-B).

Parla de les diverses carreteres que passen per la vila o el seu terme municipal. Tanmateix analitza el servei de conducció per carretera, bé sigui per mitjà de tracció d'automòbil o animal, respectivament.

Vid. n.º 1, 138 i 222.

C.5.- Art

120. *Ars Hispaniae.* Historia Universal del arte hispánico. 22 Vols. Vol. IX: *Pintura gotica* por José Gudiol Ricart. Editorial Plus Ultra. Madrid, s/d. 420 pp.

Loc. pp. 272 i 275-278 (B.P.T.)

Comenta l'evolució de l'obra huguetiana –quatre períodes–. Afirma que al segon d'aquests períodes observa una inclusió d'elements flamenquitzants i que l'obra cabdal és el retaule dedicat a la Verge, de la parroquial de Vallmoll, repartit ara per diversos indrets del món.

121. *L'art català,* dirigit per Joaquim Folch i Torres, amb col·laboració de destacats especialistes. Aymà S.L., Editors. Barcelona, 1955. Vol. I, 425 pp. + 2 f.s.n. (índex); Vol. II, 504 pp.

Loc. V.I pp. 408 i 410 (B.P.T.)

Etapa tarragonina del pintor vallenc Jaume Huguet, en què pinta la taula central de l'església parroquial de Vallmoll.

V.II pp. 81.

Detall del retaule dels Sants Metges, obra de Francesc Olives, procedent de la parroquial de la vila.

122. *Boletín Arqueológico.* Órgano de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconesa. Tip. de Llorens, Gibert y Cabré –Sugrañes Hnos. Editores. Tarragona, 1901-1979.

– MORERA, EMILI:

Reseña histórica de «La Comuna del Camp de Tarragona»

Año I, Núm. 3, Mayo-Junio, 1901. pp. 19-24.

Loc. pp. 22 (B.M.A.N.T.)

L'any 1586 Vallmoll era membre de ple dret a la Comuna del Camp.

– DEL ARCO, ÁNGEL:

La antigua Universidad de Tarragona.

Apuntes y documentos para su historia. II Época: n.º 24, Julio-Septiembre, 1919. pp. 80-87; n.º 25, Octubre - Diciembre 1919, pp. 95-102.

Loc. pp. 84/102

L'any 1604 fou nomenat doctor en Teologia un vallmollenc. Renda de pensions que la Universitat rebé el 1624, entre les quals pot consignar-se la de dos vallmollencs.

– GIBERT, AGUSTÍ M.ª:

Aplec documentat de notícies històriques. Solcina (Vilaseca. Època III, Núm. 6, Març-Abril 1922. pp. 149 [és un treball que segueix en d'altres números]

Loc. pp. 149.

Reunió de l'any 1597 per ordre del duc de Feria, a conseqüència de la invasió dels comtats del Rosselló i de la Cerdanya.

– CAMINO, FERNANDO:

Noticias históricas sobre las fortificacio-

nes de las ciudades, villas y lugares de cada uno de los estados que han hecho parte del antiguo reino de Aragón.

Època III, Núm. 33, Septiembre Octubre, 1926. pp. 242-244.

Loc. pp. 244.

El monarca Alfons IV concedí permís a Gregori Brurgués (sic), i a Berenguer de Montpalau, el 6 de juny de 1432 i l'1 de març de 1433 respectivament, per establir impostos per a reparar les muralles.

– MORAGAS, FIDEL DE:

Vària de documents. Època III, Núm. 37, Gener-Juny, 1928. pp. 15-22 [XXXVIII Armament de Preveres]

Loc. pp. 15 i 16.

El 1543 s'anomena al Rd. Jacob Nadal perquè controli l'armament necessari dels preveres en diverses parròquies, entre les quals hi ha Vallmoll. Són tres els vallmollencs que amonesta, fent-los l'observació d'una pena, cas que no posseeixin l'arma.

– [XLV Reedificació de l'Aqueducte (sic) Romà (sic) de Tarragona]

Loc. pp. 19 i 20.

Concessió de la reparació de la mina de l'Arquebisbe el 1783, per part de l'Il·lm. Senyor D. Josep Francisco (sic) de Vilallonga, prevere i Hospitaler de l'Església Catedral de Tarragona.

– Època III, Núm. 39, Gener-Juny, 1929. pp. 54-57. [LIII Sobre obres fetes a l'Aqueducte (sic) Romà (sic)]

Loc. pp. 54

Pagament.

– HERNÁNDEZ SANAHUJA, BUENAVENTURA:

Cartas pueblas de Tarragona desde principios del siglo XIV. III Època, Vol. IV, N.º 1, Gener-Febrer-Març 1935. pp. 6-14.

Loc. pp. 6-14.

Surt el fogatge de Vallmoll en temps de Pere III.

– GUDIOL, Sr. D. JOSE:

La pintura medieval tarraconense. Octava conferencia (21 de mayo de 1943). IV Època, Año XLIII, fasc. 1-2, Enero-Junio de 1943, pp. 35-36.

Loc. pp. 35-36.

Cita la taula de l'Anunciació de Vallmoll.

– BATLLE HUGUET, PEDRO, Pbro:

Una obra documentada del pintor Antonio Barry. Època IV, Año XLIV, 1944. pp. 17-22 + 1 lám.

Loc. pp. 17-20.

Pintures descobertes l'any 1936 sota el retaule, quan el Servei del Patrimoni Artístic de la Generalitat el desmuntà per dur-lo al Museu de Reus.

– SERRA VILARÓ, J.:

Notas de Archivo sobre cosas de arte. Època IV, Año L, fasc. 31, Julio-Diciembre de 1950, pp. 137-150.

Loc. pp. 146

Parla de Cristòfol Ortoneda, que el 1608 pintà el restaule del Sant Nom de Jesús.

– SERRA VILARÓ, J.:

Pedro Blay. Epoca IV, Año L, fasc. 31, Julio-Diciembre de 1950, pp. 154-155.

Loc. pp. 155

Blay fou l'arquitecte de l'església parroquial de Vallmoll, anterior a la que ara hi ha.

– *Recuperación de un sarcófago romano,* dins *Noticario.* Època IV, Año LI, fasc. 33, Enero-Marzo de 1951, pp. 84-85.

Loc. sencer.

Fotografia i explicació de detalls de sarcòfag.

– BATLLE HUGUET, PEDRO, Pbro.:

Las pinturas góticas de la catedral de Tarragona y de su Museo Diocesano. Época IV, Año LIII, 1952, pp. 197-218.

Loc. sencer.

Tracta dels pintors Jaume Huguet, i Oliva, els quals pintaren l'Anunciació de la Verge, i el retaule dels Sants Cosme i Damià, respectivament. Anomena detalls artístics, tècnics i bibliografia d'ambdós quadres.

– MARTINELL, CÉSAR:

El arquitecto Pedro Blay en el Campo de Tarragona. Época IV, Año LII, 1952, pp. 273-279.

Loc. pp. 274

Indica que P. Blay probablement visqué a Vallmoll, i que tal volta féu la part més moderna del castell.

– *Amigos de los Castillos*, dins *Noticiero*, Época IV, Año LVI, fasc. 53-54, Enero-Junio de 1956, pp. 86-87.

Loc. sencer.

Tracta del primer concurs provincial de fotografia sobre castells. El primer premi fou pel tema: «Vallmoll. Vista del Castell», i el guanyà Antoni Cavallé.

– SÁENZ-RICO URBINA, ALFREDO: *Carrera política del marqués de Castell-dosrius.* Época IV, Años LXVII-LXVIII, fasc. 97-104, 1967-68, pp. 205-231.

Loc. pp. 224.

Indica la llenya que aportà cada poble «del contorno» a la plaça de Tarragona. Vallmoll hi és representat amb un pagament de 4 rals.

– SANS I TRAVÉ, JOSEP MARIA:

El Rourell, una preceptoria del Temple al Camp de Tarragona (1162 ? - 1248). Fasc. 133-140, 1976-1977, pp. 133-201, dins *Miscel·lània S. Vilaseca*.

Loc. pp. 143 i 160.

Cita que una part del terme de Vallmoll

formà part de l'orde del Temple en l'ampliació del 1174. També esmenta l'alienació i cita l'honor de Vallmoll com a limit.

123. COGNIAT, RAYMOND: *Historia de la Pintura.* Tomo I. Traducción y ampliaciones de Carlos Cid. Editorial Vergara. Barcelona, 1958. 363 pp.

Loc. pp. 243 (B.P.T.)

Detalls de Jaume Huguet molt extractats.

124. FARRÉ I SANPERA, M.ª CARME: *El Museu d'Art de Catalunya.* Fotografies de Jordi Gumí. Ed. Caixa de Pensions «La Caixa» i Edicions 62. Barcelona, 1983. 143 pp.

Loc. pp. 136 (B.C.P.V.E.T.)

Fotografia de la pintura sobre taula del retaule «La Verge i l'Infant voltats d'àngels músics», obra huguetiana, conservada a Barcelona, procedent de la parroquial de Vallmoll.

125. FOLCH I TORRES, JOAQUIM: *L'art català.* 2 Vols. Aymà S.A. Editors. Barcelona, 1957.

Vol. I: 425 pp. en *La pintura* per Frederic-Pau Verrié pp. 381-414, dins el capítol de *l'Art Gòtic*.

Vol. II: 504 pp. en *La pintura dels segles XVI i XVII* per Joan Ainaud pp. 73-94, dins el capítol de *l'Art Renaixentista i Barroc*.

Loc. Vol. I, pp. 408-411.

Vol. II, pp. 81 (B.C.P.V.E.T.)

Fotografia de la taula del retaule de Vallmoll «Àngels músics» obra de Jaume Huguet. Comentari de l'obra del vallenc Jaume Huguet. Fotografia de l'obra de Francesc Olives, que tracta sobre Vallmoll.

126. GAVÍN, JOSEP M.ª: *Inventari d'esglésies.* Volum 6.- Alt Camp –Baix

Camp- Tarragonès. Arxiu Gavín. Ed. Artestudi. Barcelona, 1977. 302 pp.

Loc. pp. 56-57 (B.C.P.V.E.T.)

Fotografies de l'església parroquial de Santa Maria, de l'ermita de la Mare de Déu del Roser, i de la Mare de Déu dels Dolors al Mas de Cusidó.

127. GAYA NUÑO, JUAN A.; *Museo del Louvre*. Ed. Aguilar, Madrid, 1970³. 415 pp. + 2 folis amb làm.

Loc. pp. 138-139 (B.P.T.)

Parla del vallenc Jaume Huguet i de les seves obres conservades a l'estranger.

128. GRAU SERRA, JOSEP Pvre. *Salms del meu poble*. Col·lecció Estudis Vallencs, II. Valls, 1964. 233 pp.

Loc. pp. 118-121 (B.P.V.)

Dibuix de la creu de Vallmoll al camí de Les Planes, terme de Valls. Expressions al·legòriques basades en la creu.

129. GUDIOL-ALCOLEA-CIRLOT: *Historia de la pintura en Cataluña*. Ed. Tecnos. Madrid s/d. 328 pp + 1 f.s.n. + làm. col. i grav.

Loc. pp. 131-135, 160 i 178 (B.P.T.)

Anàlisi detallat de l'obra de Jaume Huguet, el qual en el segon dels quatre períodes pintà el retaule de la Verge de Vallmoll. Recensió del cercle d'Huguet a Catalunya. Cita també el mestre Olives, com a autor del retaule a Sant Cosme i Sant Damià, el 1553, i a Gabriel Tarrassa contractat per pintar el retaule de Sant Isidre.

130. GUDIOL RICART, JOSÉ: AINAUD DE LASARTE, JUAN: *Huguet (1420-1492)* Instituto Amatller de Arte Hispánico. Barcelona, 1948. 135 pp. + 171 làm.

Loc. Llibre important, sobretot pp. 51-60 i 104-106 (C.L.V-B).

Tracta de l'etapa tarragonina de Jaume Huguet. Interessant aportació on queda demostrat que el Mestre de Pedralbes és Jaume Huguet, i en conseqüència és l'autor del Retaule de Vallmoll. Característiques del Retaule. Fotografies.

131. GUDIOL RICART, JOSÉ: «*Cataluña*» dins la col·lecció. *Arte de España*. Editorial Seix Barral S.A. Barcelona, 1955. 509 pp. + 2 f.s.n. + grav.

Loc. pp. 60 (B.P.T.)

Parla breument de Jaume Huguet, pintor del retaule de Vallmoll.

132. *Història de Catalunya* dirigida per Joan Reglà Campistol. 2 Vol. Ed. AEDOS. Barcelona, 1969. Vol. I, 544 pp.

Loc. Vol. I, pp. 514 (part.)

Parla de Jaume Huguet i Vallmoll.

133. *Historia de la cruzada española*. Vol. V, Tomo XXII. Ediciones Españolas, S.A. Madrid, 1942. (pp. 253-351)

Loc. pp. 298 (part.)

Cita de retaules destruïts, entre els quals, s'hi compta Vallmoll.

134. *Inventario de la Parroquia de N^{ra}. S^{ra} de Vallmoll, Arciprestazgo de Valls*. Arzobispado de Tarragona, 36 pp. + 2 f. qüestionari + 2 plànols.

Loc. pp. 1 - 36 + plànols (A.D.T.)

Com el seu nom indica, és un inventari de la Parroquial de Sta. Maria i de l'Ermita del Roser, fet pel rector de la parroquia, Josep Hortet, i signat a la vila el dia 20 d'abril de 1925. L'inventari és la contesta al qüestionari tramès per l'Arquebisbat, el qual consta de catorze apartats i un apèndix. Tracta diversa temàtica del temple tal com altars i retaules, baptisteri, cor, sagristia, campanar, joies, roba i objectes de culte, llibres litúrgics, cementiri, propietats del curat i arxiu parroquial. Els plànols, molt rudi-

mentaris, detallen l'Església i la Casa Rectoral.

135. *Los monumentos arqueológicos y tesoros artísticos de Tarragona y su provincia durante los años 1936 - 1939.* Memoria de la ... Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Imprenta del Monasterio. Poblet, 1942. 106 pp. + 11 lám. + 3 f.s.n.

Loc. pp. 77 (B.C.P.V.E.T.)

Cita les peces artístiques de l'Església i de l'Ermita, que es conservaren, malgrat els esdeveniments produïts durant la contesa dels tres anys.

136. RÁFOLS, J.F.: *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña desde la época romana hasta nuestros días.* 3 Vols. Edit. Millà. Barcelona, 1953-1954. Vol. I, 542 pp. + 2 f.s.n.; Vol. II, 519 pp. + 2 f.s.n.; Vol. III, 622 pp. + 3 f.s.n.

Loc. Vol. I pp. 46, 78, 91, 95, 108, 128, 142, 314, 402, 492 i 524. (B.C.P.V.E.T.) V. II pp. 7-11, 35-36, 251, 279, 297, 452 i 493-494.

V. III pp. 86 i 264.

Relaciona tot un seguit d'artistes que d'alguna manera han treballat a l'Església, o a l'Ermita. De molts d'ells, en diu el lloc de naixement, així com l'obra realitzada.

137. RÁFOLS, J.M. Y FLORES C.: *La arquitectura de J.M.ª Jujol.* Artículos introductorios de ... Selec. y comentarios del material gráfico: Salvador Tarragó. Ed. La Gaya Ciencia. Barcelona, 1974. 135 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 17, 19, 23, 66, 86, 95, 100-101, 103 i 111. (B.C.P.V.E.T.)

Explicació de la restauració feta l'any 1925 de l'ermita del Roser de Vallmoll, a càrrec de Josep M.ª Jujol. Detall de totes les modificacions. Cita el 1967, any del IV Centenari, en què la decoració la dugué a terme Tecla Jujol.

138. *Revista del Centre de Lectura.* Ed. Centre de Lectura. Reus (comprèn quatre èpoques que van des del 1883 al 1973, amb força intermitències).

– PINYES, RAMON, Pvre.:

Un fill de Reus hortolà del Castell de Vallmoll. Any XIV. Juliol, Agost i Setembre de 1933. Núms. 243, 244, 245. pp. 197-198.

Loc. sencer. (B.C.L.R.)

És el testament d'un hortolà reusenc al servei de la Molt noble Sra. Dionisia de Montpalau i de Recasens (sic Requesens), senyora del castell. A través del document se saben detalls de la vida de l'hortolà, de llur família, del preu de l'ordi, i de l'església de Vallmoll.

– PINYES, RAMON, Pvre.:

Dos pintors de Reus a Vallmoll. 1562 i 1797. Any XV. 1934. Núm. 249. pp. 107-108.

Loc. sencer.

L'article esmenta el contracte signat entre Jeroni Verdera, pvre, rector de Vallmoll el 1562, Bartomeu Pinyol, del Mas Vell i Pere Soler de Nulles, i l'artista Cosme Viver, de Reus, per pintar el retaule de la Verge Maria, de l'Església de Nulles, avui desaparegut.

D'igual forma, el 1797, entre els comptes de l'església nova de Vallmoll hi ha un contracte per pagar «al pintor de Reus» el treball fet.

– CARDÓ, JOSEFINA:

Els conreus a l'Alt Camp de Tarragona al segle XVIII.

IV època. Setiembre de 1967. Núm. 181. pp. 460-461.

Loc. sencer.

Article que resumeix l'època de renovació de conreus del segle XVIII, on explica la regressió dels cereals i de les oliveres, i la progressió de la vinya.

– IGLÉSIES, JOSEP:

Indicatiu del cultiu de l'aveïllaner a la comarca del Camp. IV època. Enero-Febrero 1973. Núms. 242-243. pp. 1354-1356.

Loc. sencer.

Estudi del segon conreu bàsic del Camp, amb dades del 1963. Al municipi vallmollenc, el conreu estudiat no arriba al 10 % del total de terra cultivada del terme.

139. VERDAGUER, JACINT: *Obres Completes*. Pròleg de Marià Manent. Biblioteca Perenne. Barcelona, 1964⁴. 1578 pp.

Loc. pp. 415-417 (B.P.V.)

Poesia «Les Mossos de l'Esquadra» dins la composició «Patria».

140. Vilaseca. (Lluïsa): *Vallmoll a Ampúrias* n.º 30. Any 1968. (pp. 362-364)

Loc. pp. sencer (B.M.A.N.T.)

Descriu detalladament les peces ibèriques que havia trobat Mn. Pinyes a la zona dels Garràfols. Inclou fotografies.

Vid. n.º 1, 2, 3 i 153

C.6. Festes i costums

141. AMADES, JOAN: *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Abundósament il·lustrat amb dibuixos de Francesc Almuní i amb boixos d'època. Biblioteca Perenne-13. Editorial Selecta, S.A. Barcelona, 1982. 1204 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 1008 - 1013 (B.P.V.)

Explicació de la rondalla que du per títol: «El sabateret de Vallmoll».

142. MEZQUIDA, LLUÍS: *El «Trofeix Armangué» generador de una reforma urbana, a Revista técnica de la propiedad urbana*. Càmara oficial de la propie-

dad urbana de la provincia de Tarragona. Año XI, n.º 20. Tarragona, 1970. 147 pp. + 3 pp. (propag.)

Loc. pp. 111 a 117 (B.C.P.V.E.T.)

Explica detalls de la cursa automobilística que feia el trajecte Tarragona-la Secuita-Vallmoll-Tarragona.

143. MIRALLES I FIGUERES, ELOÍ: *Fem pinya*. Els castells, símbol i expressió del nostre poble. Col·lecció Tot Catalunya. Ed. Diàfora, S.A. Barcelona, 1981. 96 pp.

Loc. pp. 21 i 29. (part)

Pilar de vuit a Vallmoil. Actuació dels Xiquets de Valls a Vallmoll, l'any 1897.

144. *Món casteller*. Dirigida per Pere Català i Roca. 2 Vols. Rafael Dalmau, editor. Barcelona, 1981. V.I 610 pp.

Loc. Vol.I. pp. 98, 143 i 236. (part.)

Pilar de vuit a Vallmoll (1858), participació a la Festa Major (1897).

145. *Programa de la Festa Major de Vallmoll, agost de 1927*. Ed. Ajuntament de Vallmoll. Imp. Queralt. Valls, 1927. 23 f.s.n.

Loc. programa sencer (part.)

A part de la profusió propagandística peculiar en aquesta mena de programes, s'hi pot llegir els balls amenitzats pel Quintet Saltó i la Banda Regiment d'Almansa; els concerts de Lola Duran, Rosita Surde acompanyats del tenor Faust; els actes religiosos tals com completes, vespres, processó de la Sagrada Imatge Jacent de la Verge, i la festa popular de la cursa de bicicletes, a part d'altres entreteniments.

146. VALLÈS, E.: *Història gràfica de la Catalunya contemporània*. Vol. III. De l'Assemblea de Parlamentaris al 14 d'abril de 1931. 1917-1931. Edicions 62 s/a. Barcelona, 1976². 361 pp.

Loc. pp. 245 (I.M.H.B.)

Fotografia dels cotxes participants al trofeu Armangué que es va córrer l'any 1922 sobre el trajecte Tarragona-la Secuita-Vallmoll.

Vid. n.º 1, 2, 3, 105 i 122

C.7.- Religió i religiosos

147. AGUILAR, MARIANO Rdo. P.: *Vida admirable del Siervo de Dios P. Antonio María Claret, fundador de la Congregación de los Misioneros hijos del Inmaculado Corazón de María.* 2 tomos. Establecimientos tipográficos de San Francisco de Sales. Madrid, 1984. Vol. I 638 pp. + 1 f.s.n. (fe de erratas); Vol. II 586 pp. + 1 f.s.n. (fe de erratas)

Loc. Vol. I pp. 547-570 (A.D.T.)

Tracta totes les dificultats de la M. París i de les altres monges per aconseguir anar a Cuba a veure al P. Claret. També comenta com es dugué a terme la fundació.

148. ALEGRET, ADOLFO: *Tarragona a través del s. XIX.* (Historias y anécdotas). Torres y Virgili impresores. Tarragona, 1924. 257 pp. + 3 f.s.n.

Loc. pp. 233-234 (A.H.P.T-B.)

Biografia de la M. Antònia París i Riera.

149. ALTISENT, AGUSTÍ: *Historia de Poblet.* Edita Abadía de Poblet. Tarragona, 1975. 706 pp. + map. + lám. + grav.

Loc. pp. 400-403 i 629-635 (B.P.T.)

L'autor diu que Vallmoll era un dels llocs on els majorals o mossos de Riudabella compraren aliments, peces de roba i de calçat, cargues de vi, etc., segons els comptes estudiats entre el 1443 i el 1448. Comenta també detalls de l'abat vallmollenc P. Gaçell.

150. ÁLVAREZ GÓMEZ, JESÚS P. c.m.f.: *Espiritualidad de las Religiosas*

de María Inmaculada (Misioneras Claretianas) E.G.S. Barcelona, 1970. 191 pp.

Loc. sencer (A.D.T.)

Dóna detalls de la Mare Fundadora: per exemple, com entenia «La Llei-Santa de Déu»; el marianisme de la mare París; així com gran profusió de detalls epistolars amb monges i novícies contemporànies seves.

151. ÁLVAREZ GÓMEZ, JESÚS c.m.f.: *Historia de las R.R. de María Inmaculada Misioneras Claretianas.* Tipografía «BOCCEA». Madrid-Reus, 1980. 1124 pp. + 6 f.s.n.

Loc. tot el llibre (B.R.M.I.R.)

El llibre consta de vint capítols, més la introducció, les fonts i la bibliografia, els apèndixs i l'índex. El capítol primer tracta de la família París Riera, la mort del seu pare i el naixement d'Antònia. És, sens dubte, el capítol en què les cites vallmollenques són més constants. Des del capítol dos fins al catorzè tracta de la seva vida en totes les facetes i en destaca la relació amb el P. Claret i el Dr. Caixal; l'anada a Cuba; la sol·licitud del permís civil i eclesialístic per a la fundació; la vida a la primera comunitat; la fundació de les cases de Tremp, Reus, Carcaixent i Vélez-Rubio; els intents de Cisma a l'Institut; les malalties i mort de M. Antònia; etc. Els capítols quinzè a vintè tracten de l'esperit i missió de la mare Maria Antònia París; de les comunitats; del llarg camí per aprovar les Constitucions; i de la consolidació de l'Institut unificat. Acaba amb uns apèndixs on hi ha les cases fundades i suprimides des de la fundació de l'Institut i dels Governos Generals des de la unificació.

152. BERTRAN GÜELL, FELIPE: *El Real Monasterio de Santa Maria de Po-*

ble. Ed. Montaner y Simon, S.A. Barcelona, 1944. 4 f + 180 pp. + lám. + gráf. + grav. + 3 f.s.n.

Loc. pp. 36-37 (B.P.T.)

Visió política de la dispersió dels monjos de Poblet, del qual, l'últim abat prior fou el vallmollenc Sebastià Gatell.

153. BLASI VALLESPINOSA, F.: *Santuaris marians de la diòcesi de Tarragona*. Ed. Revista del Centre de Lectura. Reus, 1933. 210 pp. + índex i Apèndix.

Loc. pp. 155-159. (B.P.V.)

Recensió de la història de l'ermita del Roser. Descriu també la restauració de l'any 1925.

154. *IV Centenari del Roser. Vallmoll. Anys 1566-1966*. Editado por la Parroquia de Vallmoll. Imp. Moncunill. Valls, 1966. 16 f. s.n.

Loc. tot el programa (part.)

Programa editat per a commemorar el quatre-cents aniversari de l'Ermita del Roser. Consta d'un pregó, preparat per Josep Andreu, pvre.; d'unes dades històriques del Roser extretes del llibre de Mn. Pinyes, acompanyat de nou fotografies; del programa d'actes religiosos; i dels goigs a Santa Maria del Roser amb lletra de Josep Pont, pvre. i música de S. Rué, pvre.

155. CEPEDA, FÉLIX ALEJANDRO R.P., c.m.f.: *La sierva de Dios María Antonia París y la congregación de las Religiosas de Enseñanza de María Inmaculada*. Establecimiento tipográfico Editorial Ibérica. Madrid, 1928. 331 pp.

Loc. pp. 6 - 8 (B.R.M.I.R.)

Explica la fugida de Tarragona, de Teresa Riera, mare d'Antònia París, acompanyada d'un fidel criat, natural de Vallmoll.

156. *Crónica del cuarto Congreso Cató-*

lico Español. Discursos pronunciados en las sesiones públicas, reseña de las memorias y trabajos presentados en las secciones y demás documentos referentes a dicha Asamblea celebrada en octubre de 1894. Establecimiento Tipográfico de F. Arís e Hijo. Tarragona, 1894. 810 pp.

Loc. pp. 772 (C.L.V-B)

Relació dels socis inscrits. Per Vallmoll hi ha el capellà Jaume Antoni Font, el prevere Antoni Espasa i el metge Ginès Serra.

157. CRUZ UGALDE, FÉLIX. Rdo. P. c.m.f. *Vida de la madre María Antonia París*. Editorial Claretiana. Buenos Aires, 1948 245 pp. + 1 f.s.n. (índex general).

Loc. tot el llibre (A.D.T.)

Llibre dividit en tres parts, més la conclusió. Dedicat íntegrament a parlar de la vida i l'esperit de la mare París.

158. DOMÉNECH Y MONTANER, LLUÍS: *Història i arquitectura del Monestir de Poblet*. Montaner y Simón, Editors. Barcelona, 1925. 370 pp. + map. pleg. + f. pleg. + gráf.

Loc. pp. 358-362 (B.P.T.)

Aportació en defensa de l'actuació de la persona de l'abat de Poblet, Sebastià Gatell, al moment de la diàspora.

159. FERNÁNDEZ, CRISTÓBAL R.P. c.m.f.: *Flores claretianas o rasgos biográficos del Beato Antonio María Claret*. Ed. Cocusa. Madrid, 1950². 304 pp.

Loc. pp. 155-158 (A.D.T.)

Reunió a Cuba entre el P. Claret i la M. París per tal de constituir la primera casa de l'Institut Apostòlic de Maria Immaculada per a l'Ensenyança.

160. FORT I COGUL, EUFEMIA: *El beato Claret y el Arzobispado de Tarragona*. Suc. de Torres Virgili. Tarragona,

1949. 179 pp. + 1 lám.

Loc. pp. 46, 68, 114-116 i 137-150. (B.C.P.V.E.T.)

Missió de mossèn Claret el 1846. El Dr. Caixal és el Director espiritual de Maria Antònia París. Síntesi de la vida de la Mare París.

161. GUITERT Y FONTSERÉ, JOAQUÍN: *Real Monasterio de Poblet*. Imprenta de la Casa provincial de Caridad. Barcelona, 1929³. 360 pp. + lám. pleg.

Loc. pp. 316 i 332-349 (B.P.T.)

L'autor explica el fet de l'espoliació de Poblet l'any 1835. Culpa l'abat Sebastià Gatell, vallmollenc, de l'abandonament del cenobi.

162. GUITERT Y FONTSERÉ, JOAQUÍN: *Historia del Real Monasterio de Poblet*. Tomo VI continuació de la obra de P. Finestres por ... Ed. Orbis. Barcelona, 1955. 299 pp. + gràfics.

Loc. pp. 104, 138-140, 142, 150-160, 168 i 176 (B.P.T.)

Anàlisi detalladíssima de la biografia de Dom Sebastià Gatell, així com de la seva actuació.

163. JUBERÍAS, FRANCISCO, R.P., c.m.f.: *Por su cuerpo que es la iglesia*. AGESA - Rodríguez San Pedro. Madrid, 1973. 334 pp.

Loc. sencer (A.D.T.)

A més a més de la dedicatòria i del pròleg, hi ha quatre capítols que tracten de: I) Preliminars; II) La gran vocació d'església; III) L'itinerari espiritual; i IV) El seu Institut a l'església. En conjunt, és una semblança espiritual de la mare Antònia París de Sant Pere.

164. LÓPEZ BONILLO, DIEGO: *Santuarios Marianos de la Diócesis de Tarragona: Aproximación geográfica*, a Ar-

xiu d'Etnografía de Catalunya, n.º 2. Publicació conjunta del Departament d'Antropologia de la Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona i de l'Institut Català d'Antropologia a Tarragona. Tarragona, 1983. 268 pp.

Loc. pp. 23 - 45 (B.I.E.V.)

Dóna detalls de l'Ermita del Roser de Vallmoll, referents a orientació de l'edifici, vies de comunicació, corrents hidrogràfics que hi passen a prop, etc. Cal parar esment que a la pp. 35 confon el barranc del Roser amb el torrent de Vallmoll.

165. LOZANO, JUAN MANUEL, c.m.f.: *Con mi iglesia te desposaré*. Madrid, 1972. 320 pp.

Loc. pp. 11 - 16 (B.R.M.I.R.)

Bosqueig biogràfic de la M. Antònia París Riera, des del naixement, l'any 1813, fins a la mort succeïda el 1885, a Reus. També hi ha els escrits conservats de la circumstancial vallmollenc.

166. MONTOLIU, MANUEL DE: *Llibre de Poblet*, Pròleg de Rdm. P. Edmond M. Garreta, Abat de Poblet. Biblioteca Selecta, 182. Editorial Selecta. Barcelona, 1955. 241 pp. + lám. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 160-163 (B.P.T.)

Despullament ininterromput del monestir després de l'abandonament temporal. La dispersió dels monjos fou acordada quan n'era prior el vallmollenc P. Gatell.

167. MORGADES, S.O. CIST, BERNARDO DOM.: *Historia de Poblet*, s/e. Barcelona, 1947. 469 pp. + lám. + 4 f.s.n.

Loc. pp. 269-275 (B.P.T.)

Darreres paraules de l'abat Gatell, vallmollenc, abans de la fugida dels monjos de Poblet cap a pobles veïns. Dissolució

de la Comunitat. Dades de la seva mort, esdevinguda a Vallmoll.

168. RIBAS Y VALLESPINOSA, D. EUSEBIO, Pbro.: *Monografía de la devoción a la Virgen de la Candela de Valls desde su origen hasta los últimos detalles de su coronación canónica*. Imprenta Mariana. Lérida, 1911. 77 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 25 (part.)

Els administradors de la confraria de la Verge de la Candela ho eren també de moltes fundacions, entre la que s'hi compta la del matrimoni vallmollenc Francisc Suñol i Maria Gatell. Es pagà des del 1617 al 1853.

169. ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J.: *La desamortització del bienni progressista a la província de Tarragona (1855-1856)*. Institut d'Estudis Tarragonenses Ramon Berenguer IV. Secció d'Arqueologia i Història, n.º 48. Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1983. 101 pp. + 1 lám.

Loc. pp. 26 i 28 (B.I.E.V.)

Parla de tres finques anunciades en subhasta provinents del clergat secular - rustiques, i de dues de propis-urbanes. Cap no fou alienada.

170. SALAS RICOMÀ, RAMON: *Guía histórica y artística del Monasterio de Poblet*. Establecimiento tipográfico de F. Arís e hijo. Tarragona, 1893. 121 pp. + 3 f.s.n. (conclusión e índice)

Loc. pp. 92 i 99. (part.)

Anotació de l'abat Sebastià Gatell com a últim abat quadriennal, abans de l'exclaustració dels monjos, l'any 1835.

171. SERKA VILARÓ, JUAN : *Víctimas sacerdotales del Arzobispado de Tarragona durante la persecución religiosa del 1936 al 1939*. Suc. de Torres y

Virgili s.a. Tarragona s/d. 318 pp.

Loc. pp. 68-71, 87-91, 127-128, 139, 177 i 194 (B.C.P.V.E.T.)

Ressenya els esdeveniments succeïts als rectors de la vila, als rectors fills de la població i als sacerdots foranis que patiren alguna malifeta en el terme municipal.

172. TODA I GÜELL, EDUARD: *La destrucció de Poblet 1800-1900*. S. i Pompeu Vidal. Monestir de Poblet, 1935. 381 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 164-169, 212-217 i 222-223 (B.P.T.)

Detalls concrets del P. Sebastià Gatell, així com també de la dispersió final de la comunitat a partir de 1835. L'autor fa una crítica punyent contra el monjo vallmollenc i l'acusa de no estar a l'altura de les circumstàncies en aquell moment tan perillós.

173. VILARRUBIAS, FELIO, A.: *Poblet Monjes -Arte- Historia*. Edit. Casulleras. Barcelona, 1965. 254 pp. + 1 f.s.n. + lám. + map. pleg.

Loc. pp. 80 i 86-89 (B.P.T.)

Tracta sobre la destrucció del monestir, quan n'era abat el vallmollenc Sebastià M.ª Gatell.

Vid. n.º 1, 2 i 3.

C.8.- Història global

174. ALENTORN I BALLESTER, FRANCESC: *Els vallencs pel carrer de l'amargura. La vila de Valls a través de la Guerra de Separació 1639-1660*. Imprenta E. Castells. Valls, 1931. 128 pp. + 1 f.s.n.

Loc. pp. 116-117 (B.P.V.)

Parla de l'hostatge de tropes franceses al Castell durant l'any 1652.

175. ALMERICH, LLUÍS: *Els Castells*

de Catalunya. Ed. Millà. Barcelona, 1947. 112 pp. + índex.

Loc. pp. 50 - 52 (B.P.V.)

Parla del castell de Vallmoll, baluard dins de l'Alt Camp.

176. ANGUERA, PERE: *Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp: 1808-1868*. IX Medalla «Antoni Agustí» (1982). Pròleg de Josep Termes. Associació d'Estudis Reusencs n.º 58. Reus, 1983. 197 pp. + 3 f. (Edicions Rosa de Reus).

Loc. pp. 97 (A.H.P.T-B.)

Incidents durant la primera carlinada. Parla de l'1 de març del 1838 en què tropes reusenques buscaren refugi a la vila. Surt el nom de Manuel Ibáñez (a. Llarg de Copons), guerriller que es destaca lluitant davant de Reus.

177. AZNAR, MANUEL: *Historia militar de la Guerra de España (1936-1939)* Ediciones Idea, S.A. Madrid, 1940. 893 pp.

Loc. pp. 806-809, 817-819, 826-828 i 834. (B.E.M.T.).

Entrada de les forces franquistes a Vallmoll.

178. BACH, ANTONIO Mn.: *Cardona, Villa Ducal*, Guia Histórico-Turística. Cardona, 1977. 48 pp. + 1 mapa pleg.

Loc. pp. 14 (part.)

Surt Vallmoll com a possessió dels comtes de Cardona des del 1375.

179. BASSA I ARMENGOL, MANUEL: *Els escuts heràldics dels pobles de Catalunya*. Ed. Millà. Barcelona, 1968. 328 pp. + 2 f.s.n. + 1 f. pleg.

Loc. pp. 298 i 308 (B.C.)

Escut de Vallmoll i explicació adient.

180. DE BOFARULL Y BROCÁ, D.

ANTONIO: *Historia crítica de la Guerra de la Independencia en Cataluña*, continuació de la historia crítica (civil i eclesiàstica) de Catalunya. 2 Vol. F. Nacente Editor. Barcelona Vol. I, 1886; Vol. II, 1887; Vol. I., 601 pp. + 1 f.s.n. (índex); V. II, 537 pp. + 1 f.s.n. (índex).

Loc. Vol. I, pp. 294-299 (B.P.T.)

Vol. II. pp. 144-148, 223-226 i 465-467.

Anotació que Souham està al camí de Vallmoll a Valls. Velasco des de Vallmoll aconsegueix fustigar l'enemic. Campoverde des de Vallmoll es retirà cap a Tarragona.

181. BONNASSIE, PIERRE: *Catalunya mil anys enrera (s. X-XI)*. I. Economia i Societat Pre-feudal. Col·lecció Estudis i Documents, 31. Edicions 62. Barcelona, 1979. 447 pp. + 6 f.s.n. (sumari).

Loc. Vol. I. pp. 241 (AHPT-B)

.....

Parla de Vallmoll del Penedès.

182. CALBET I CAMARASA, J.M.; CORBELLÀ I CORBELLÀ, J.: *Diccionari de metges Catalans*. Vol. I, A-E, Rafael Dalmau. (Publicacions de la Fundació Salvador Vives Casajuana, LXVII, i del Seminari Pere Mata del Departament de Toxicologia i Medicina Legal de la Universitat Central de Barcelona). Barcelona, 1981. 192 pp.

Loc. pp. 112 i 114 (B.I.E.T.)

Cita els metges Caravida Caracosa -metge jueu que exercí a la vila durant el regnat de Pere III-, i Pere Carbonell -nat a Vallmoll el 1756-.

183. CARBONELL, SALVADOR: *Memòries filosòfiques, teosòfiques i socials d'un sindicalista* -acabades el 17 de juliol de 1946-. [inèdites] 74 pp.

Loc. sencer (part.)

Tracta diversos punts del moviment sindicalista i social, basats en les aporta-

cions d'importants filòsofs. Aportació amarada d'idees àcrates sobre diversos temes punyents tals com la Segona República, la religió, la família, el capitalisme, etc.

184. CASAS-MERCADÉ, FERRAN: *Valls: La Guerra Civil (Quan no hi havia pau ni treva) 1936-1939*. Col·lecció Estudis Vallencs, XII. Valls, 1982. 387 pp.

Loc. pp. 34, 257, 264 i 312 (part.)

Parla del republicà vallmollenc Rafael Oller i Pons. També comenta un article del cenetista Pere Sagarra «Anteo», corresponent al n.º 38 «d'Acció Sindical», tot i que cal convenir que en realitat és el n.º 39. A la cita, n.º 376 parla dels col·laboradors de «Trellall» i «Acció Sindical», entre els quals cita, d'aquest darrer periòdic, a més del ja esmentat «Anteo» a Salvador Carbonell.

185. Els Castells catalans. 7 Vols. Rafael Dalmau editor. Barcelona, 1967-1979. Vol. III, 1971. 1046 pp; Vol. IV, 1973. 1152 pp.; Vol. V 1976. 1119 pp.; Vol. VI (2.ª part) 1979. 1732 pp.

Loc. Vol. III. pp. 498, 508, 523, 569-577, 579, 582, 584-585, 593, 598, 607, 613, 617, 619, 621-622, 625-627, 636-637, 672-673, 770-771, 777 i 791. (part.)

La comanda hospitalera i la baronia de Vallmoll. Notícies complementàries de Selma. Informació del Vallmoll d'Olerdo la.

– Vol. IV pp. 124, 210, 246, 331, 334, 346 i 364.

Referències a la comanda de Vallmoll.

– Vol. V. pp. 163, 340, 563, 592 i 664.

Cita del comanador Joan d'Argençola.

– Vol. VI (2) pp. 147, 169, 673, 1004, 1034, 1042 i 1044-1045.

Detalls de límits de la baronia.

186. Catálogo de la Colección de Folle-

tos Bonsoms, relativos en su mayor parte a Historia de Catalunya. I, Folletos anteriores a 1701. Fascículo I. Ed. Biblioteca Central «Biblioteca de Catalunya», Diputación Provincial de Barcelona. Barcelona, 1959-1972. 454 pp. + index i f.s.n.

Loc. index (B.C.)

Notícies de Barcelona que passen per Vallmoll en el correu de València, l'any 1697.

187. CORTIELLA I ÒDENA, FRANCESC: *Història de Constantí*. Ed. Sindicat Agrícola de Constantí. Comissió de Cultura. Tarragona, 1981. 257 pp.

Loc. pp. 147 i 150 (B.I.E.V.)

Parla de la família Llorenç de Vallmoll dient que eren patrons del benefici de Na Tonzona, així com també dels censals cobrats per la Comunitat de Preveres a Vallmoll per l'any 1824.

188. CORTIELLA I ÒDENA, FRANCESC. *Guia de La Secuita (La Secuita - L'Argilaga - Vistabella - Les Gunyoles)* (Tarragonès). Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Els llibres de la Medusa, 14. Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1982. 90 pp. + 5 plànols s.n.

Loc. pp. 5, 11 i 29 (part.)

Anotacions de límits, de la carretera N-240, i del servei mèdic actual. La cita més interessant és quan diu que el conjunt de masos del Pontarró depenia abans, eclesiàsticament, de la vila vallmollenca.

189. Crónica del traslado de los Reyes de Aragón desde la Santa Iglesia Catedral Primada de Tarragona al Real Monasterio de Poblet. Ed. Excma. Diputación Provincial de Tarragona. Tarragona, 1952. 81 pp. + Crónica gráfica 48 pp.

Loc. pp. 34 (B.I.P.F.P.V.)

Acte realitzat amb motiu del pas de les despulles del monarca Jaume I el Conqueridor.

190. DANON I BRETOS, JOSEP: *Aportació a l'estudi social de la medicina a Catalunya. 1768-1827*. Rafael Dalmau, editor. (Publicacions de la Fundació Salvador Vives i Casajuana, XXXIV). Barcelona, 1975. 149 pp. + 1 taula.

Loc. pp. 37, 84 i 85 (B.I.E.T.)

Parla del metge Pere Carbonell i Ballesster, nascut a Vallmoll el 1756, i de Joan Reis i Grinyó i Antoni Rovira que exerciren a la vila pels anys 1826 i 1773, respectivament.

191. *Diccionario Enciclopédico Salvat*. Tomo II Arb-Bos. Salvat Editores, S.A. Barcelona-Madrid s/d^o. 848 pp.

Loc. pp. 742 (B.P.V.)

Bio-bibliografia de Josep Blasi.

192. FIGUERAS FONTANALS, LUÍS M.^a: *El castillo de Celma-Reseña histórica, a XIX Marxa Excursionista de Regularitat de les Comarques Tarragonines*. Dia 22 de maig de 1977. Serra d'Ancosa. Edita A.A.E.E.M.I., Secció de Muntanya-Valls, 1977. 6 f.s.n.

Loc. pp. 5 (part.)

Durant el s. XIV, Selma passa a ser cap de la nova comanda en fusionar-se amb la de Vallmoll.

193. FONT I RIUS, J.M.^a: *Entorn de la restauració cristiana de Tarragona. Esquema de la seva ordenació jurídica inicial, a Miscel·lània Sánchez Real*. Boletín Arqueológico. Vol. I Fasc. 93 - 96 Enero-Diciembre, 1966. 246 pp. + 1 f.s.n. (índex).

Loc. pp. 83-93 (B.C.P.V.E.T.)

Re poblacions de nuclis agraris i urbans al Camp de Tarragona.

194. FONT I RIUS, JOSÉ M.^a: *Cartas de población y franquicias de Catalunya*. Instituto Jerónimo Zurita. Escuela de Estudios Medievales. Textos C.S.I.C. 2 Vols. Madrid-Barcelona, 1969. Vol. I, 581 pp.; Vol. II, 582-1079.

Loc. Vol. I. pp. 156-157, 211 i 312-313, Vol. II, 735-738. (A.H.P.T-B)

Sèrie de documents en què surt el terme, el torrent, el poble i la terra de Vallmoll, en referències a Espinavessa, Garidells i Nulles, respectivament.

195. FORT I COGUL, EUFEMIÀ: *No-ticia històrica d'una singular institució medieval*. La comunitat de pobles del Camp de Tarragona. Fundació Salvador Vives Casajuana. Ed. Rafael Dalmau. Barcelona, 1975. 363 pp.

Loc. pp. 89-90, 113, 161-163, 181, 196, 204, 224, 245, 250-253 i 327-328. (B.C.P.V.E.T.)

Analitza les vicissituds de la Comuna del Camp al llarg de la seva història. Vallmoll hi és representada en poques ocasions.

196. GARCÍA CARRAFFA A. y A.: *El solar catalán, valenciano y balear*. Con la colaboración de D. Armando de Fluviá y Escorsa. Colección Heráldica. Tomo IV. Librería Internacional. San Sebastián, 1968. 516 pp.

Loc. pp. 312 i Escut. n.º 32 de la làmina 34. (I.M.H.B.).

Escut estrany de Vallmoll, ja que el relaciona amb un altre de la catedral de Tortosa.

197. *La guerra carlista dels set anys*. Participació vallenca en les lluites del segle XIXe, entre reialistes i liberals. Recopilació a cura de Joan Ventura i Solé. Impremta Castells, S.A. Valls, 1983. extret de *Relación histórica del Batallón I.º Ligero de Milicia Nacional de la Villa de Valls en la provincia de Tarragona*.

Compuesta en virtud de Orden Superior, Por el Mayor Comandante interino que fue de dicho Cuerpo D. Gregorio Domech y Jordana. Imprenta de José Antonio Nel-lo. Tarragona, 1842. 51 pp. + 10 f.s.n. (introductoris).

Loc. pp. 24-25, 29, 37 i 39 (part).

Les cites vallmollenques estan a la part referent a mobilitzacions detallades des de 1834 a 1840, dins del cruent període de guerra entre liberals i realistes. Les sortides en què capturen elements reialistes de Vallmoll o bé subjectes d'altres llocs dins del seu terme municipal es concreten els dies 7 i 9 de maig del 1834; i 20 d'abril, 10 i 13 de setembre, i 3 d'octubre, tots aquests corresponents a l'any 1835.

198. IGLÉSIES, JOSEP: *Delimitació del Camp de Tarragona*. Llibreria Nacional i Estrangera. Reus, 1930. 125 pp.

Loc. Gràfic, pp. 66-69, 81, 88-92, 100-101 i 106-109. (B.P.V.)

Perfil del Camp de Tarragona. Direcció W - WS a N - NE / Senyoriu tarragonins segons el cens de Pere III / Senyoriu tarragonins a les darreries del s. XVIII. / Carta (surt Val Moll), fragment dels mapes de P. Placide (1792), G. Valck (s. XVII o XVIII), Cantel (1792), G. Allard (?), Josep Aparici (?), Comuna del Camp de Tarragona. / Mapa de Tomàs Lòpez sobre el Corregiment de Tarragona (1816).

199. IGLÉSIES, JOSEP: *La reconquesta a les Valls de l'Anoia i el Gaià*.

Col·lecció Episodis de la Història, 40. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1963. 64 pp.

Loc. pp. 22 - 23 (B.P.V.)

Situació de la baronia de Castellví.

200. IGLÉSIES, JOSEP: *La restauració de Tarragona*. Col·lecció Episodis de la Història, 45. Rafael Dalmau, editor.

Barcelona, 1963. 61 pp.

Loc. Tot el llibre (B.C.P.V.E.T.)

Compendi de la reconquesta del Camp de Tarragona.

201. IGLÉSIES, JOSEP: *El setge de Tarragona a la Guerra Napoleònica*. Col·lecció Episodis de la Història 72. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1965. 61 pp.

Loc. pp. 22 i 27 (B.P.T.)

Cita de la mina de l'Arquebisbe. El marquès de Campoverde, en arribar a Vallmoll, s'acovardí i retornà a Tarragona, durant la campanya contra el francès Macdonald.

202. IGLÉSIES, JOSEP: *L'entrada dels carlins a Reus el 1872*. Col·lecció Episodis de la Història, 107. Rafael Dalmau, editor. Barcelona, 1968. 63 pp.

Loc. pp. 54 (part.)

Parla del mas de Cercós a Maspujols.

203. Joan Peiró. *Escrits 1917-1939*. Tria i introducció de Pere Gabriel. Col·lecció Estudis i Documents, 26. Ed. 62 s/a. Barcelona, 1975.

Loc. pp. 15. (B.C.E.H.C.B.)

A través d'un escrit d'Anteo a «Solidaridad Obrera» es pot veure el paper de Peiró a diversos comitès regionals.

204. MARCÓ I DACHS, LLUÍS: *Els jueus i nosaltres*. Col·lecció Pòrtic 71, núm. 10. Ed. Pòrtic. Barcelona, 1977. 463 pp.

Loc. pp. 237 (part.)

Florida de jueus metges amb cognom Caravita. Un d'ells és citat com a cirurgià de Vallmoll, en temps de Pere III.

205. MARTINELL I BRUNET, CÈSAR: *Valls, segle XIX*. Les idees. Les armes. El treball. Dos dies tràgics de l'any

1869. Col·lecció Estudis Vallencs, VII. Valls, 1972. 307 pp.

Loc. pp. 118-119 i 172-177. (B.I.E.V.)

Revolució de setembre del 1868. Biografia de Rafael Oller i Pons.

206. MEZQUIDA Y GENÉ, LUÍS M.: *La batalla del Ebro. Asedio de Tortosa y combates de Amposta. Del río Guadalupe al Gayà, con las ocupaciones de Falset, Montblanc, Valls, Reus y Tarragona.* Tarragona, 1970. 259 pp. + 2 mapes.

Loc. pp. 155-194 (B.I.E.V.)

Detalla l'entrada de les forces franquistes a la població.

207. MINTZ, FRANK: *La autogestión en la España revolucionaria.* Las Ediciones de La Piqueta. Madrid, 1977. 436 pp.

Loc. pp. 141 i 406 (part.)

Segons l'autor la formació de la col·lectivitat de la vila comptà amb terra incautada i terra aportada. Alhora cita Pere Sagarra (ell posa erròniament, Segarra) com autor del llibre «La república y la reforma agraria» el 1932.

208. MIRET Y SANS, JOAQUIM: *Les Cases de Templers i Hospitalers en Catalunya.*

Impremta de la Casa Provincial de Caritat. Barcelona, 1910. 619 pp.

Loc. pp. 159, 195-197, 322-324, 397-399, 415, 418-421, 433-434, 438, 442-444, 447-453, 467, 493-494, 498-504, 506 i 527. (B.P.V.)

La Comanda de l'Hospital de Vallmoll. Testament de Guillem de Castellvell. Catàleg general de cases i estimació dels rèdits de comandes de l'Hospital després de la incorporació de les del Temple. Vallmoll dins la Casa del Priorat de Catalunya. Arrendament de la Comanda. Capítol pel nomenament de Gran Prior.

Comanadors de Vallmoll des de 1205 fins a 1711.

209. MISSER, S.: *El libro de Santa Tecla.* Parroquia de Santa Tecla. Excm. Cabildo Catedral. Barcelona/Tarragona, 1977. 398 pp. + 62 f.s.n.

Loc. pp. 322-324 (A.H.P.T-B)

Parla de Leonor, del llinatge del Comte de Tarragona casada amb En Ramon Folch, vescomte de Cardona.

210. MORAGAS I RODES, FIDEL DE: *Catalec dels llibres, pergamins i documents antics de l'Arxiu Municipal de Valls.* Impremta (sic) de Eduard Castells Valls, 1916. 216 pp. + 3 f.s.n. (taula i anagrames).

Loc. pp. 69, 99, 118, 153, 156-157, 203-204 i 213 (part).

Documents classificats per l'autor en què surt Valls explícitament, o bé com a possible integrat dins del Camp de Tarragona. Podem citar, per posar-ne algun exemple, la carta tramesa pel rei Pere III al senyor de Vallmoll; el manament fet pel mateix rei al batlle i a l'arquebisbe de Valls per tal que castiguessin l'atropell fet pels de Vallmoll; etc.

211. MORAGAS, FIDEL DE: *Notícies d'Arxius i Biblioteques.* Catàleg de l'Arxiu parroquial de l'Església de Sant Joan Baptista de la Vila de Valls, dins *Estudis Universitaris Catalans*. Vol. XI. Institució Patxot. Barcelona, 1926. pp. 178 a 181.

Loc. pp. 180 (BPV)

Creació d'un censal, l'any 1322, per a comprar la llibertat d'Aldonça, filla d'un jueu vallmollenc.

212. MORERA Y LLAURADÓ, EMILIO D.: *Reseña histórica de la Comuna del Camp de Tarragona.* Tip. Llorens, Gibert y Cabré. Tarragona, 1901. 91 pp.

Loc. pp. 38 i 64. (B.P.V.)

Remarca dos moments en què el municipi pertanyia a la Comuna: 1586 i 1597.

213. MORERA Y LLAURADÓ, EMILIO: *Tarragona cristiana*. Historia del Arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia (Cataluña la Nueva) por ... Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excma. Diputació Provincial de Tarragona.

Vol. I: 704 pp. + L XII + 24 f.s.n. Sugrañes i Cia. Tarragona, 1981².

Vol. II: 508 pp. Sugrañes i Cia. Tarragona, 1982².

Vol. III: 311 pp. + 1 f.s.n. (índex). Sugrañes Hnos., editores. Tarragona, 1954.

Vol. IV: 530 pp. + 1 f.s.n. (índex) Sugrañes Hnos., editores. Tarragona, 1955.

Vol. V: 494 pp. Sugrañes Hnos., editores. Tarragona, 1959.

Vol. VI: Tarragona cristiana. Indices. Sugrañes, Hnos. Tarragona, 1967.

Loc. Vol. I pp. 351, 506, 509, 573, 629-631.

Vol. II pp. 13-15, 335-336, 715-717, 867, 893, 932 i 935.

Vol. III pp. 70, 83, 168 i 177.

Vol. IV pp. 43-45, 75, 81-82, 174-176, 181 i 276.

Vol. V pp. 97, 266 i 384 (B.C.P.V.E.T.)

Relata qüestions de la vila des dels seus inicis fins a la Guerra del Francès.

214. NAVARRO MIRALLES, LUÍS J.: *Memorial y llevador de toda la renta y de todos los censales de la Universidad del Studi de Tarragona (1572-1581)*, a *Universitas Tarraconensis I*, Sugrañes y Cia., Editores. Tarragona, 1976. pp. 65-81.

Loc. pp. 65-81 (B.C.P.V.E.T.)

Relació dels censos del Studi de Tarragona (8-VII-1572/20-XII-1591). Bens gravats.

215. NAVARRO MIRALLES, LUÍS, J.: *Datos para el estudio de la población activa masculina en el Córregimiento de Tarragona a finales del s. XVIII (Los migueletes en la Riera)*, a *Universitas Tarraconensis II*. Facultat de Filosofia i Lletres. Divisió Geografia i Història. Sugrañes y Cia, Editores. Tarragona 1977-1978. pp. 99-130.

Loc. sencer (B.U.T.)

Cadastre i contribució de defensa del partit de Tarragona, i estat dels homes amb què ha de contribuir el partit

216. PEDEMENTE I FALGUERA, BONAVENTURA: *Notes per a la Història de la Baronia de Castellvell de Rosanes*. Martorell, Abrera, Castellví de Rosanes, Castellbisbal, Sant Andreu de la Barca i Sant Esteve Sasrovires. Imprenta Elzeviriana i Llibreria Camí, S.A. Barcelona, 1929. 595 pp. + 2 pp. (índex).

Loc. pp. 118, 136, 144, 155, 170-173, 196-197, 204-205, 212 i 217 (I.M.H.B.)

A les pp. 87 i 111 surt el Vallmoll que és d'Olèrdola. A partir de la pp. 118, que correspon al capítol que parla de Guillem de Castellvell (1179-1205), trobem referències continuades de la vila que estudiem, i que segueixen en els capítols dedicats a Guillerma de Castellvell (1206-1228), Gastó de Montcada (1229-1290) i Guillerma de Montcada (1290-1309). En síntesi, podem afirmar que els temes tractats són: testament de Guillem de Castellvell llegant als Templers la senyoria de Vallmoll; cessió feta a Guillerma de terres des del riu Gaià a Vallmoll; donació de terra vallmollenca per part de Guillerma a Berenguer Revel·ló per a edificar dos molins; cobrament per part de Guillerma d'uns sous de les rendes de la vila; Gastó de Montcada ordenava a Berenguer d'Orís que li pagués uns sous dels rèdits de Vallmoll; deute de 350 sous de Gastó de Montcada a Guillem de Palau; Guillerma de Montcada i Castellvell aportava en dot al seu

casament trenta-dos castells, entre els que s'hi troba el de Vallmoll; ordre de l'infant Pere per tal que es cobressin dos sous de cada casa vallmollenca per tal d'atendre l'obra del pont de Martorell; ordre per tal de concordar les causes que tenien amb l'Arquebisbe de Tarragona i el capitol per mor dels termes de Valls i Vallmoll; donació de Guillerma -1 d'abril del 1300- de les baronies de Montcada i Castellvell amb l'excepció d'unes quantes viles entre les que trobem Vallmoll; a una lletra de Jaume II -13 de febrer de 1301- des de Múrcia, Guillerma congrega un exèrcit entre els quals hi trobem els hereus de Pons de Fonollar que tenien en feu Vallmoll.

217. PESTAÑA, ANGEL: *Trayectoria Sindicalista*. Prólogo de Antonio Elorza. Colección Historia Política. Ediciones Tebas. Madrid, 1974. 880 pp.

Loc. pp. 862-870 (B.A.)

Hi ha el Manifest fundacional de Moviment de Sindicats d'Oposició de la C.N.T. a Manresa, el gener del 1933. De la demarcació tarragonina signen el document set Sindicats, entre els quals hi ha el Sindicat de Treballadors del Camp de Vallmoll.

218. PLADEVALL, ANTONI; CATALÀ ROCA, F.: *Els Monestirs Catalans*. Col·lecció Imatge de Catalunya. Ed. Destino. Barcelona, 1970². 390 pp. + lám.

Loc. pp. 79 (C.M.C.V-B)

Creació de la comanda de l'Hospital a la vila.

219. PORTA I BLANC, JOSEP, *Reverend: Arreplec de Notícies referents a Bràfim*, fet i ordenat pel... Tallers Tipogràfics: Suc. de Torres & Virgili. Tarragona, 1930. 153 pp. + 1 f.s.n. (apèndix).

Loc. pp. 27-33, 49-53 i 122-123 (part.)

Aportacions de diversos autors bo i indicant que Bràfim, era feudatari del baró de Vallmoll. Al capítol referent al patriotisme dels habitants de Bràfim, explica la lleva que preparà el poble el 9 de setembre del 1794, conjuntament amb altres pobles de la rodalia, comandada pel capità del sometent de Vallmoll, per evitar les incursions dels gavatxos. A l'apartat d'origen de l'ermita surt el governador general de la baronia de Vallmoll.

220. Primeres jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions. Arxiu Històric Provincial. Tarragona, 1979. 359 pp + 2 f.s.n. (índex).

- RAMON VINYES, SALVADOR: *Archivo Historico Archidocesano de Tarragona*.

Loc. pp. 38-45 (A.H.P.T-B)

Fons notarial (1398-1800), i parroquial (1460 ss.)

- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA: *Investigació dels arxius parroquials del Camp de Tarragona. Primera recerca*.

Loc. pp. 63-77

Llibres de baptismes, confirmacions, confraries, defuncions, fundacions, matrimonis, testaments i visita pastoral. Gairebé tot és a partir dels segles XVI i XVII.

- CASES I LOSCOS, M.ª LLUÏSA: *Inventario de los fondos procedentes del registro de la propiedad de Tarragona*.

Loc. pp. 157-170.

Indica l'inventari de fons procedents de la Comptaduria d'Hipoteques de Tarragona.

- CUBELLS, JOSEFINA; PERIS, SABÍ: *Els registres de la propiedad de Tarragona, Reus i Valls*.

Loc. pp. 314-318.

Vallmoll 1878-1978, amb un total de seixanta-sis llibres.

221. PUIGJANER Y GUAL, FRANCISCO: *Historia de la Villa de Valls*. Ed. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 1981². 507 pp.

Loc. pp. 2, 21, 29, 34, 41, 44-45, 48, 53, 56, 78, 96, 334, 358-359, 369, 378-379 i 390 (B.I.E.V.)

Diverses qüestions. Bàsicament disputes entre Vallmoll i Valls.

222. Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp. Butlletí de l'Institut d'Estudis Vallencs. Institut d'Estudis Vallencs, n.º 1 i 2: 1982, n.º 3 i 4: 1983.

Loc. (B.I.E.V.)

– DE BALLE, EDUARD, Marquès de Vallgomera. *L'Albert de Baldrich, un vallenc capdavanter de la cultura*. N.º 1, maig, 1982. pp. 5 a 23.

Loc. pp. 19.

Cita la intervenció de l'Albert de Baldrich en la polèmica immemorial de la usurpació de les aigües de diversos pobles de l'Alt Camp, entre els quals s'hi troba Vallmoll com gran perjudicat, per part de l'Ajuntament de Tarragona.

– GAVALDÀ I TORRENTS, ANTONI:

Comentari del llibre *El Valls el segle XVIII i el començament d'aiguards Anton Baldrich i Janer* de Francesc Olivé i Ollé. Biblioteca d'Estudis Vallencs, X. Valls, 1981. N.º 1, maig, 1982 pp. 68 a 71.

Loc. pp. 68 a 71.

Hi ha diverses dades poblacionals de Vallmoll comparades amb altres pobles de la comarca, extretes de la bibliografia del geògraf Josep Iglésies.

– SALES, NÚRIA:

Un cop d'ull a nou-centes cartes vallencs de fa dos segles: inseguretats i criminalitat a la vetlla de les guerres napoleòniques. N.º 3, maig, 1983. pp. 37-40.

Loc. pp. 39.

L'autora parla de delinqüència comuna i entre els pobles afectats surt la vila vallmollenca.

– BATALLA I RIBÉ, JOSEP:

Valls cent anys enrera. N.º 4, novembre, 1983. pp. 3-14.

Loc. pp. 4 - 14.

Parla del cards vallmollenca per fer romesco.

– ANGUERA, PERE: *Participació i refús a dos referèndums franquistes a l'Alt Camp: 1946 i 1966*. N.º 4, novembre 1983. pp. 15-21.

Loc. sencer.

Anàlisi dels resultats d'ambdues votacions, amb detalls de refús dels votants i/o dels electors en nombres totals per municipi i en tants per cent. Alhora constata la forta incidència dels votants transeünts.

223. RAMON I VIDALES, JAUME: *Vendrell històric*. Recull d'escrits, articles i notes. Edita: Patronat Cultural del Vendrell. El Vendrell, 1982. 195 pp. + 2 f.s.n. (index).

Loc. pp. 38-45 (part.)

Parla d'un Vallmoll situat a Olèrdola, a l'Alt Penedès cosa que ha originat força errors en diversos llibres.

224. RECASENS COMES, JOSÉ M.ª: *El corregimiento de Tarragona y su junta en la guerra de la Independencia*. (1808-1811). Excma. Diputación Provincial de Tarragona. Suc. de Torres y Virgili. Tarragona, 1958. IX + 179 pp. + 2 f.s.n.

Loc. pp. 6-7, 12-18 i 75-76 (B.C.P.V.E.T.)

Hi ha ressenyats moviments de tropes d'ambdós bàndols. Comunicat del Dr. Inglada a la Junta Corregimental des de Vallmoll, de la inutilitat dels sometents.

225. RECASENS Y COMES, JOSÉ M.ª: *El Corregimiento de Tarragona en el último cuarto del s. XVIII*. Aspectos económico y político - social. Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Sagrañes Hnos. Editores. Tarragona, 1963. 331 pp. amb il·lust.

Loc. pp. 33-37, 115-120, 208-209 i 224-225 (B.C.P.V.E.T.)

Examina el Corregiment de Tarragona durant la primera meitat del s. XVIII. Assenyala que Vallmoll pertany al comte de Savallà, i a finals del s. XVIII al comte de Peralada. Nombre de sòmetents que corresponien al cantó d'Alcover. Reunió de la Junta de Comissionats del Principat amb assistència vallmollenca.

226. RECASENS Y COMES, JOSÉ M.ª: *La revolución y guerra de la Independencia en la Ciudad de Tarragona*. Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Sagrañes Hnos., Ed. Tarragona, 1965, 565 pp. + 1 lám. il·lust-XXXVIII + 2 mapes.

Loc. pp. 165 - 179 i 388 (B.C.P.V.E.T.)

Signatura de contracte dels delmes i primícies del capítol. Operacions militars.

227. RECASENS I COMES, JOSEP M.ª: *L'administració Suchet a les comarques tarragonines*. Col·lecció Episodis de la Història, 173. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1973. 63 pp.

Loc. pp. 50-55 (B.C.P.V.E.T.)

Cita l'arrendament dels delmes per part del capítol. Un dels arrendadors del 1812 era vallmollenc.

228. Resultats de les eleccions legislatives del 15 de juny del 1977 a Catalunya. Equip de Sociologia electoral. Departament de Ciència Política. Universitat Autònoma de Barcelona. Consorci d'informació i documentació de Catalunya.

Volum V^c. Tarragona. Barcelona, 1977. 233 pp.

Loc. pp. 18 i 135 (B.C.P.V.E.T.)

Resultats eleccions al Congrés i al Senat.

229. Revolució i Guerra Civil. Recerques a l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca (S.G.C.). Diversos autors. Quaderns d'Història Contemporània, extra. Departament d'Història Contemporània. Tarragona, 1983. 259 pp.

Loc. pp. 72, 101, 179, 187 i 191 (part.)

Notícies diverses, tals com que la U.G.T. valenca desautoritza la U.G.T. vallmollenca l'1 d'octubre del 1936; que el municipi té 21 afiliats el 1938 a la Federació Regional de Treballadors de la Terra, alguns dels quals estan al front; que l'11 d'octubre s'acordà la fusió de la Federació Local de Valls amb la Comarcal i es nomenà secretari del Comitè Comarcal a Pere Sagarra, i sortí a més, també, com a col·laborador d'Acció Sindical. També hi ha notícies del Sindicat de la C.N.T. vallmollenca amb data de 5 d'abril de 1937.

230. RIPOLL I PERELLÓ, E.: *Olèrdola* Història de la ciutat i guia del conjunt monumental i museu monogràfic. Institut de Prehistòria i Arqueologia. Diputació Provincial de Barcelona. Barcelona, 1977. 91 pp. + 2 plànols plegats.

Loc. pp. 29 (part.)

Castells de la Marca anteriors al s. XII, amb indicació de la primera data en què aparegueren mencionats. Vallmoll apareix indicat amb un interrogant pel que fa al s. XI.

231. ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J.: *Altafulla i la Guerra Gran (1793-1795)*, a *Quaderns d'Història Tarraconense I*. Ed. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Excma. Diputació Provincial de Tarragona.

Tarragona, 1977. (pp. 129-156) [221 pp.]

Loc. pp. 150 (B.I.E.V.)

A la sessió del 15 de desembre de 1794, Vallmoll participà a la reunió realitzada a la sala de sessions de l'Ajuntament de Tarragona per tal d'escollir els comissionats del corregiment.

232. ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J: *La desamortització dels béns de l'església a la província de Tarragona (1835-1845)*. Institut d'Estudis Tarracoenenses Ramon Berenguer IV. Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Tarragona, 1979. 426 pp.

Loc. pp. 52, 65, 80, 97 i 172 (B.I.E.V.)

Propietats que tenia l'església a Vallmoll l'any 1835, les quals no van ser desamortitzades.

233. SALAS, Excm. Sr. D. JAVIER DE: *El Sitio de Tarragona por los franceses en 1811*. Tipografía Castillo. Barcelona, 1911². 59 pp. + 1 mapa.

Loc. pp. 13 (B.C.P.V.E.T.)

Trencament de la mina de l'Arquebisbe durant la Guerra del Francès.

234. SALES, NÚRIA: *Història dels Mossos d'Esquadra*. La dinastia Veciana i la Policia Catalana el segle XVIII. Pròleg de Joan Mercader. Biblioteca Biogràfica Catalana-33. Editorial Aedos. Barcelona, 1963. 266 pp.

Loc. pp. 172 (I.M.H.B.)

A l'apèndix «Els Mossos d'Esquadra en la poesia popular» copia el poema «Los Moços de la Esquadra» de mossèn Cinto Verdager.

235. SALES, NÚRIA: *Els mossos d'esquadra a l'antic règim (1721-1835)*, a *Els Mossos d'Esquadra*, dins la Col·lecció Estudis. Edita l'Avenç, S.A. Barcelona, 1981. 167 pp.

Loc. pp. 11-50. (part).

Felip Veciana detalla al capítol general una sèrie de confidents, entre els quals, s'hi compta el vallmollenc Josep Alovermar.

236. SALVÀ, JAIME; MARQUÉS DE LA TORRE: *La Baronia de Vallmoll*, a *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*. Núms. 830-831, T. XXXVII, año XCV. Palma de Mallorca, 1979. pp. 137-150.

Loc. pp. 137-150 (B.C.)

Fa una síntesi històrica de la cronologia dels posseïdors de la baronia. Hi ha parts molt confuses –sobretot la inicial– en què s'endevinen errors quan a l'establiment i assentament del Vallmoll referenciat.

237. SALVAT Y BOVÉ, JUAN: *Tarragona y el gran rey Jaime I de Aragón* (Estudio histórico, crítico y literario 1228-1229). Excma. Diputació Provincial de Tarragona. Ed. Sugrañes Hnos. Tarragona, 1957. 164 pp. + 2 f.s.n. + 8 lám.

Loc. pp. 15-17 i 21-23. (B.C.P.V.E.T.)

Pobles del Camp a la catorzena centúria. Representació vallmollenc a dinar que oferí P. Martell a Jaume I.

238. SALVAT Y BOVÉ, JUAN: *Tarragona en la guerra y en la postguerra de la Independencia*. Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Ed. Sugrañes. Tarragona, 1965. 470 pp.

Loc. pp. 426-429 (B.E.M.T.)

Pagament conjunt de 800.000 duros dels pobles del Corregiment de Tarragona a l'Exèrcit Francès d'Aragó, decretat pel mariscal Suchet. Vallmoll n'ha de pagar 4480.

239. SÁNCHEZ REAL, JOSÉ: *El brazo de Santa Tecla*. Imprenta F. Sugrañes.

Tarragona, 1951. 158 pp.

Loc. pp. 70 (B.E.M.T.)

El senyor de Vallmoll va assistir a la cerimònia de l'entrada de la relíquia.

240. SÁNCHEZ REAL, JOSÉ: *El Archiepiscopologio de Luis Pons de Icart*. Real Sociedad Arqueológica Tarracónense. III Premio «Cronista José M.ª Pujol». Tarragona, 1954. 177 pp. + 1 pp. (índex).

Loc. pp. 119 (B.E.M.T.)

Cita explicativa dels comensals participants al dinar durant el qual s'acordà l'organització de l'expedició a Mallorca.

241. SÁNCHEZ REAL, JOSÉ: *La ermita de Nuestra Señora de Loreto de Tarragona*. Imprenta Suc. de Torres-Virgili. Tarragona, 1957. 118 pp.

Loc. pp. 60 - 65 (part).

Documentació en què apareix Joan Busquets, procurador general del Comte de Savallà, baró de Vallmoll i senyor de Bràfim, que accepta una donació de terreny per tal de construir l'ermita del Lloret d'aquesta última vila (1664-1670).

242. *Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico.*

– FORT I COGUL, EUFEMIA: *Notícies històriques de Santes Creus* (Còdex 459 de l'A.H.N. de Madrid). N.º 16, Vol. II, Año 1962, pp. 233-267.

Loc. pp. 236, 239, 247 i 265. (part).

En el segon llibre del Compendium indica que hi ha un itinerari geogràfic pels contorns del Monestir. S'hi troba Vallmoll.

A l'apèndix, hi ha dues notícies de Vallmoll. L'una, de la llàntia que constituï Gastó, vescomte de Bearn, i la segona, cita la donació que féu Joan Albinyana al monestir.

– MIQUEL, FRANCESC: *Excerpta Do-*

cumental de Santes Creus. A. Transcrit. N.º 18. Vol. II, Any 1963, pp. 342-363.

Loc. pp. 362.

Hi ha el document en llatí de la fundació d'una llàntia per Gastó, vescomte de Bearn.

– IGLÉSIES, JOSEP: *El Corregiment de Tarragona i la subdelegació de Montblanc l'any 1763*. N.º 31, Vol. IV, Any 1970, pp. 49-60.

Loc. pp. 52 i 57.

Diu que Vallmoll pertany a la jurisdicció del comte de Peralada, així com el nombre de veïns. Fa una comparança entre els veïns del 1719 i del 1763, alhora que indica la diferència i el % respectivament.

– RIU I RIU, MANUEL: *El Privilegi Reial Major del Monestir de Santes Creus*. N.º 32, Vol. IV, Any 1970, pp. 149-167.

Loc. pp. 157 i 166.

Entre els béns dels monestir hi ha els censals de Vallmoll.

– IGLÉSIES, JOSEP: *Una relació de pobles i de xifra de cases del Corregiment de Tarragona l'any 1773*. N.º 39, Vol. IV, Any 1974, pp. 441-458.

Loc. pp. 443 i 448.

Indica el nombre de cases que han de pagar tribut, i les compara amb les que en pagaven deu anys abans.

– CASTELLS, INDALECI: *Gornals i Voltors*. Traducció i notes d'Artemi Folc. N.º 43, Vol. 4, Any 1976, pp. 198-203.

Loc. pp. 201.

Parla de Joan Voltor, el qual havia estat procurador general del Comte de Savallà, senyor de Vallmoll.

243. SECALL I GÜELL, GABRIEL: *Els jueus de Valls i la seva època*. Col·lecció

Estudis Vallencs, IX. Valls. 1980² – 477 pp.

Loc. pp. 35, 81, 121, 129, 133, 143, 151, 153, 160, 175, 212, 215, 236-237, 280, 286, 290, 292, 295, 297, 320, 324, 328, 330, 373-374, 386-387, 395-396, 404-405, 427-430, 443-444. (B.I.E.V.)

Parla de la juevia de Vallmoll. Destaquem també una relació de jueus vallmollencs dels segles XIII, XIV i XV.

244. SECALL I GUELL, GABRIEL: *Notícia històrica de les juevies medievals de la Conca de Barberà (segles XIII-XV)*, a, *Aplec de Treballs n.º 3* del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Montblanc, 1981. pp. 203-224.

Loc. pp. 217 (part.)

Parla del cognom jueu Brunell, provinent de Vallmoll.

245. SECALL I GÜELL, GABRIEL: *La comunitat hebrea de Santa Coloma de Queralt (1347-1350). Aportació històrica*, a, *Aplec de Treballs n.º 5* del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Miscel·lània en honor de Josep Iglésies. Montblanc, 1983. pp. 192-221.

Loc. pp. 211 (part.)

En una de les cites, recorda que ha parlat de metges i de cirurgians, entre els quals n'hi consta un de Vallmoll.

246. SECALL I GÜELL, GABRIEL. *Les juevies medievals tarragonines*. Col·lecció Estudis Vallencs, XIV. Valls, 1983. 633 pp. + 3 f.s.n.

Loc. pp. 103-118, 385-386, 543-545 i 589-590. (B.I.E.V.)

Aportació documentadíssima de les juevies existents a les viles del Camp de Tarragona. La població i els jueus de Vallmoll surten citats en diverses parts. Les pàgines anotades al detall són les que n'ofereixen més documentació. Així

en un dels apartats tracta de la Juevia de Vallmoll a partir de finals del s. XIII fins a finals del s. XV. En altres apartats relaciona nominalment els jueus vallmollencs –vint-i-sis–, els enllaços de parentiu i l'establiment posterior en el cas de la seva absència, així com també, a l'apèndix documental, els capítols establerts entre un alcoverenc i un vallmollenc –any 1390–, per acabar finalment amb els jueus citats a l'aljama valenca –1342–, i la reunió extraordinària de jueus de Valls, Tarragona i Vallmoll de l'any 1343.

247. SOBREQÜÉS, SANTIAGO. *Els Grans Comtes de Barcelona*, dins *Història de Catalunya. Biografies catalanes*. Volum 2. Ed. Vicens-Vives. Barcelona, 1980³. 187 pp.

Loc. pp. 102-103 (B.P.V.)

Probablement tracta del Vallmoll d'Olerdola.

248. SOBREQÜÉS, SANTIAGO. *Els barons de Catalunya*, dins *Història de Catalunya. Biografies catalanes*. Volum 3. Ed. Vicens-Vives. Barcelona, 1980⁴. 265 pp.

Loc. pp. 94 i següents, 112 i següents, 169 i següents (part.)

Parla dels vescomtes de Castellbó, del Casal de Moncada i de la fortuna de la casa comtal de Cardona.

249. *El Subsecretario de Estado y del Despacho Universal de la Guerra. El Director General de Infanteria*. 12 f.s.n.

Loc. sencer (part.)

Documentació del soldat Ramon Rabasó Blasi, condecorat amb la Creu de Plata de l'Ordre del Mèrit Militar, com a recompensa pels serveis de guerra (1868-1869).

250. TORRES AMAT. Ilmo. Sr. D. FÉLIX: *Memorias para ayudar a formar*

un Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes, y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña. Imprenta J. Verdaguier. Barcelona, 1836. 719 pp.

Loc. pp. 110 (B.P.V.)

Esbós biogràfic de Josep Blasi, autor de dos tractats que tracten sobre ortografia castellana i elements de tipografia per a ensenyar a llegir, respectivament.

251. TURRÓ, ANTONI: *El paper moneda català (i altres signes monetaris). Emissions de la guerra de 1936-1939.* Catàleg General Històric-Descriptiu. Valls d'Andorra - Principat de Catalunya. Amb el suport de la Diputació de Barcelona. L'Avenç S.A., 1982. 751 pp.

Loc. pp. 654-655 (part.)

Interessant aportació de l'emissió de paper moneda creada per l'Ajuntament. Aquest, n'edità per valor d'1 pta., de 50 cts. i de 25 cts. en una primera tongada. En una segona emissió se'n van editar per valor, de 10 i 5 cts. respectivament. L'autor diu no poder precisar la data exacta de l'emissió ni l'import total emès, encara que suposa que foren 3000 pessetes en total.

Sobre aquest punt, podem ampliar que segons acord de l'Ajuntament de 18 de març de 1937 «s'acordà per unanimitat posar en circulació unes divises de cartró per tal de facilitar les esmentades operacions. De dites divises se'n faran 500 d'1 pta., 1000 de 50 cts. i 1000 de 25 cts.». En total, doncs, 1250 ptes.

També per unanimitat, en sessió de 21 d'octubre de 1937 s'acordà la nova emissió «de 2000 divises de cartrons moneda de 10 cts. i una altra també de 2000 divises de 5 cts.». En total, per tant, 300 ptes. més. O sigui que, sumant ambdues emissions, en resultà que l'Ajuntament vallmollenc edità 1550 ptes. de paper moneda durant el període de la revolta.

252. VEGA, EULÀLIA: *El trentisme a*

Catalunya. Divergències ideològiques en la C.N.T. (1930-1933). Biblioteca de Cultural Catalana, 43. Curial. Barcelona, 1980. 304 pp. + 3 f.s.n. (sumari).

Loc. pp. 82 i 277 (part.)

Parla de la posició clara de Pere Sagarra a favor de les federacions nacionals de treballadors del camp, igual com Àngel Pestaña ho feia a favor de les d'indústria. Alhora hi ha el Manifest de Constitució dels Sindicats d'Oposició a la C.N.T. de Catalunya (1933) on surt el Sindicat de Treballadors del Camp de Vallmoll.

253. VEGA, EULÀLIA: *La C.N.T. a les comarques catalanes (1931-1936), a Ed. L'Avenç S.A. Barcelona, 1981. 72 pp + 2 f.s.n. Loc.*

Loc. sencer (part.)

Cita «Anteo», Pere Sagarra, activista de la C.N.T. a Vallmoll durant la Segona República i la Guerra dels Tres Anys.

254. VENTURA I SOLÉ, DANIEL: *Batalla de Valls.- Pont de Goi, 25 Febrer 1809.* Gràfiques Moncunill. Valls, 1983. 55 pp + 2 mapes plegats + 9 f.s.n. (gràfics)

Loc. pp. 31, mapa, 47 i 50 (part.)

Història dels fets de guerra succeïts durant la batalla del Pont de Goi dins del període de la Guerra del Francès.

255. VIRGILI, ANTONI: *Els orígens històrics de Salomó, a Salomó. Llegenda i història al voltant del Sant Crist.* Edita Ajuntament de Salomó. Barcelona, 1980. pp. 7 a 25. [83 pp. + 1 f.s.n.]

Loc. pp. 15 i 19 (part.)

Referències de Vallmoll durant els segles XI - XIII.

256. VIVES, MARIA: *Reculls històrics de la vila de Bràfim.* Impr. de E. Castells. Valls. 1920. 34 pp. + 4 lám. + 2 f. s.n.

Loc. pp. 16-23 (B.P.V.)

L'autora ens diu que al s. XVII Bràfim encara era feudatari del baró de Vallmoll, i que en la construcció de l'ermita

del Lloret el governador general de la baronia de Vallmoll va donar el permís corresponent per a construir-la.

Vid. n.º 1, 2, 3, 28, 65, 122 i 138.